

Poštnina plačana v gotovini

Pionirji-

6.

Risba prof. Oskarja Grafa

Vzajemna

Svoboda

ILUSTRIRANA KULTURNA IN DRUŽINSKA REVILJA

IZHAJA MESEČNO - JUNIJ 1938 - LETO II.

Naročniki, pozor!

Tej številki smo priložili poštne položnice za vse p. n. naročnike, ki so v zaostanku z naročnino ter jih nujno prosimo, da isto nemudoma poravnajo.

Splošna gospodarska in konzumna zadruga za Gorenjsko

r. z. z o. z., Jesenice-Fužine, Cankarjeva 3.

Prodajalne: Sava, Jesenice, Borovlje, Kor. Bela, Dobrava, Sp. Gorje, Mojstrana. — Zadrugne gostilne: na Savi v Del. domu, na Kor. Beli, nasproti postaje. — Zadrugni kino: Radio poleg Del. doma. — Delavska domova: na Savi-Jesenicah, v Sp. Gorjah!

Karitas največje ljudsko zavarovanje

zavaruje: posmrtnino, doto, starostno oskrbo

KARITAS je že povsod znano, solidno, popolnoma varno **ljudsko** zavarovanje, namenjeno vsem, zlasti delovnim slojem. — Zahtevajte brezplačne prospekte!

Pojasnila dobite pri: KARITAS, Ljubljana, palača Vzajemne zavarovalnice, KARITAS, Maribor, Orožnova ulica 8 ali pri krajevnem zastopniku KARITAS.

Konzumno društvo za Mežiško dolino

r. z. z o. z. v Prevaljah

Poštni predal št. 3. Poštni čekovni račun 12.048.
Telefon interurban št. 5. Brzovjav: Kodes Prevalje.

Osrednja pisarna in centralno skladišče v Prevaljah

Podružnice:

Prevalje, Leše, Mežica, Črna I, Črna II, Sv. Helena, Guštanj, Muta, pekarna v Prevaljah ter 7 lastnih zadrugnih domov v Mežiški dolini.

Zadruga nudi svojim članom vedno sveže blago po najnižjih cenah. Hranilne vloge sprejema centrala v Prevaljah in njene podružnice ter jih obrestuje po najvišji obrestni meri. Prodaja se le članom. Član društva lahko postane vsak.

Delež znaša samo Din 100.—.

Delavke, delavci, nameščenci, kmetje in obrtniki ter sploh vse ljudstvo, kupujte življenjske potrebščine le v svojih zadrugah!

V slogi je moč, v delu rešitev!

Slovenska narodna podporna jednota

največja slovenska gospodarska in dobrodelna zadruga v SEVERNI AMERIKI. — Najboljša zavarovalnica za življenje, bolezen, poškodbe itd. — Posluje v Zedinjenih državah in Kanadi. — Ima približno 50.000 članov v obeh oddelkih in blizu 635 podružnic po raznih krajih Amerike.

Premoženja nad 6.000.000 dolarjev

Za nasvete in informacije se je obrniti na:

Glavni urad S. N. P. J., 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Ljudožrci hočejo postati vegetarijanci

Neki profesor, ki je bil znan kot velik vegetarijanec, je prepoštoval najbolj divje predele Afrike in agitiral med ljudožrci, da bi postali vegetarijanci; ti so ga zelo pazljivo poslušali ter odobravalij njegove misli.

— Kaj ne, da boste poslušali moj nasvet in ne boste odslej uživali nikakega mesa več?, pravi profesor, ki je bil vidno zadovoljen z uspehom.

— Držali se bomo Tvojih besedi, modri beli človek, mu odgovori poglavar ljudožrcev, vendar nam dovoli, da samo še enkrat priredimo pojedino z mesom, kajti do sedaj še nismo pojedli niti enega vegetarijanca!

POSJOJILNICA V MARIBORU NARODNI DOM

Rezerve 12 milijonov
Hranilne vloge 56 milijonov
Obrestuje vloge do 5°/_o

Najstarejši slovenski denarni zavod v Mariboru!

KONZUMNO DRUŠTVO RUDARJEV

Hrastnik, r. z. z o. z. — Ustanovljeno 1906

Ima 3 prodajalne, zadrugno gostilno in pekarno. Član postane lahko vsak. Delež Din 100.—. Sodruži, sodružice podpirajte Vašo zadrugo, Vaš Delavski dom.

Mestna hranilnica v Mariboru, Orožnova ulica 2

Ustanovljena 1862

sprejema hranilne vloge na hranilne knjižice in tekoči račun in jih obrestuje najkulantneje. Za vse obveznosti jamči mestna občina mariborska z vsem svojim premoženjem in vso davčno močjo.

Nove vloge izplačuje brez vsakih omejitev!

Telefon 20-03

Poštni čekovni račun 11.427

Knjigarna Kleinmayr & Bamberg

najstarejša v Jugoslaviji, priporoča svojo bogato zalogo strokovnih in zabavnih knjig v vseh jezikih, kakor tudi muzikalij za petje, klavir in druga glasbila. Knjige in časopise, v zalogi se ne nahajajoče, dobavlja iz inozemstva v najkrajšem času.

Ljubljana, Miklošičeva 16 - Tel. 31-33

Izhaja mesečno. Letna naročnina din 20.— (za inozemstvo din 40.—), polletno din 10.—, posamezna številka din 2.—, za člane »Vzajemnosti« plačajo društva po din 1.50 mesečno ali din 18.— letno. Poštni čekovni račun št. 12.249. Rokopise pošiljati na: Delavska kulturna zveza »Vzajemnost« Ljubljana, Delavska zbornica, poštni predal 290. — Rokopisi se ne vračajo. — Uprava: Maribor, Sodna ulica 9/11.

Tiha obletnica

Te dni je minilo 120 let od rojstva Karla Marxa. Čeprav številka 120 ni ravno najbolj izbrana za proslavljanje jubilejev, bi brez dvoma z mnogimi besedami in govori praznovali ta spomin — pred nekaj leti. Letos je pa šla mimo tiho, neopaženo, posebno za tiste ljudi, ki so še pred nedavnim časom pazili, če je govornik na delavskem zborovanju v vsakem drugem stavku omenil Marxovo ime in ki so se ob raznih primernih ali neprimernih prilikah radi imenovali marksiste, da so s tem povedali, da niso socialisti.

Mi se ga pa spominjamo ne radi imena, ker nismo bili nikdar oboževalci oseb kot takih niti nismo bili sveto-hlinski dogmatiki, ki se delajo, da sveto verujejo v nekaj, česar sploh ne poznajo ali pa vsaj ne razumejo.

To priliki — 120 letnico Karla Marxa — hočemo porabiti, da povemo nekaj resnic, ki se jih ljudje danes večinoma ne zavedajo, bodisi pod vplivom političnih dogodkov po svetu, bodisi radi znane človeške lastnosti, ki se imenuje pozabljivost, bodisi radi duhovne lenobe in nevednosti.

Ne bomo ponavljali Marxovih velikih in trajnih dognanj na področju družbene in gospodarske znanosti — o tem najdete mnogo gradiva v prejšnjih letnikih »Svobode« — povedati hočemo nekaj stvari, ki se nam zdé da jih je treba poudariti ravno z ozirom na sedanost in današnjo miselnost ljudi.

Kakor dopuščamo, da ni vsak Marxov stavek verska resnica, tako moramo ugotoviti, da znanstvenega dela tega moža ne bo mogla zatajiti in se mu ne bo mogla izogniti nobena struja. Nasprotno, njegovo znanstveno delo se tem bolj priznava, čim bolj se odkriva njegovo jedro. Tako je zapisal dunajski vseučiliški profesor O t h m a r S p a n n, duhovni oče krščanskega stanovskega reda v svoji »Gesellschaftslehre«:

»Današnje takozvano meščansko narodno-gospodarsko in zgodovinsko znanost obvladajo Marxove osnovne misli tako zelo, da se loči od marksistične samo po stopnji.« (Stran 385.)

Slavni nacionalni ekonom berlinske univerze W e r n e r S o m b a r t piše v tretjem zvezku svojega velikega dela »Der moderne Kapitalismus« o Karlu Marxu tako-le:

»Kakor odločno odklanjam svetovni nazor tega moža in s tem vse, kar se danes označuje in poudarja pod skupnim pojmom 'marksizem', prav tako ga brez pridržkov občudujem kot teoretika in historika kapitalizma. In za vse, kar je dobrega v mojem delu, se imam zahvaliti Marxovemu duhu.

Da je znal Marx tako mojstersko spraševati, to je njegov največji talent. Od njegovih vprašanj živimo še danes. S svojim genialnim postavljanjem vprašanj je pokazal gospodarski znanosti za sto let pota plodovite raziskave. Vsi socialni ekonomski, ki si niso znali prisvojiti njegovega zastavljanja vprašanj, so bili obsojeni na neplovitost — to z zanesljivostjo ugotavljamo že danes.

Kakor je Marx dal temelje za raziskavo gospodarstva, tako je njegov nauk o družbi — ki ga je zelo spopolnil še Engels — ključ za spoznavo človeške družbe, kakor ga

ne more dati nobena druga teorija. Marksizem pravilno osvetljuje in ocenjuje vse činitele družbenega življenja: gospodarstvo, državo, pravo kulturo itd., ker jih odkriva in presoja v njihovem razvoju in v pravilni zvezi z drugimi činitelji. Vloga posameznika v družbi, pomen ideje in človeške volje se šele pod tem zreliščem pravilno ocenijo. S pomočjo takega gledanja na svet ti je šele mogoče, da najdeš prave vzroke in gonilne sile spreminjanja političnega in gospodarskega sveta, da spoznaš nove družbene procese že v njihovih začetkih, da predvidiš njih nadaljnji potek in da veš opredeliti svoje udejstvovanje napram njim. Zato ni nič bolj napačnega, kakor domneva, da se Marxov nauk omejuje samo na gospodarstvo in da ne upošteva drugih činiteljev duhovnega, kulturnega in нравnega značaja.

S tem v zvezi moramo omeniti največjo zmoto, ki jo je povzročila napačna razlaga Marxovega nauka po tistih ki so »poznali« Marxa samo iz govorniških gesel ali pa iz spisov nepoštenih nasprotnikov, ki so »pobijali« Marxa na podlagi tega, kar so mu sami podtaknili. To je trditev, češ da gre vsa zgodovina avtomatično po nekih železnih gospodarskih zakonih. Tu gre za vprašanje, kako vlogo more igrati v družbenem razvojnem procesu človeška volja. Marx je pokazal gospodarske in družbene meje, preko katerih ne more iti človeška volja, prav jasno in razločno je pa povedal, kaj vse more storiti človeška volja in koliko odvisi od nje.

1864. leta je v inavguralni adresi, to je v proklamaciji načel tedaj ustanovljene prve socialistične internacionale zapisal stavek:

»En element uspeha imajo delavci: svoje veliko število. Toda množica pride samo tedaj v poštev, če jo združuje organizacija in če jo vodi znanje.«

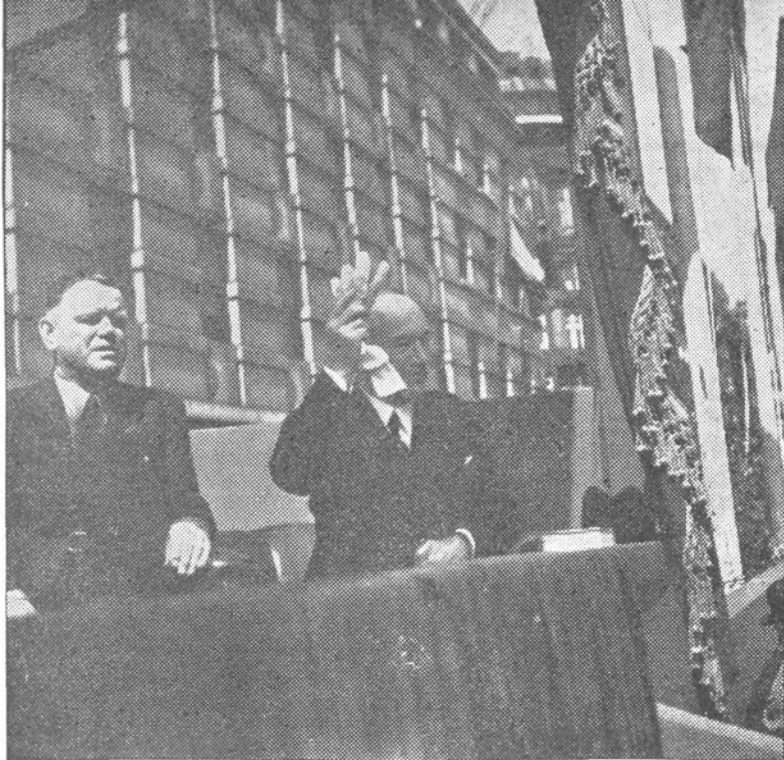
Ta stavek naj bi bil vodilna misel vsega modernega delavskega gibanja.

Torej ne pasivno čakanje, ne vdano pričakovanje na »odrešenika« na »osvobojenje, ki pride«, ne neumno zanašanje: »jih bodo že sami izučili, se jim še predobro godi«, temveč neumorno delovanje in o r g a n i z i r a n j e, zbiranje na podlagi skupnih interesov, skupnih idealov in ciljev, organiziranje in združevanje vseh sil, ki naj se udelejujejo na vseh poljih družbenega življenja, v politiki, gospodarstvu, kulturi. In drugič: nobenega slepega sprejemanja nekih gotovih receptov in parol, nobenega šablonskega prenašanja kakršnihkoli bojnih metod iz ene dežele na drugo temveč opazovanje in poznanje resničnih razmer s stalno menjajočimi se problemi in zahtevami. In tretjič: ne leno vztrajanje pri starih, obrabljenih metodah, ne povzdigovanje ene organizacije nad druge, ne zamenjavanja strokovne organizacije s socializmom, temveč složna podreditev in sodelovanje za skupen, nad vse vzvišen cilj:

Torej stalno delo in organiziranje!

In p a z n a n j e!

Prvo bo vsakdo priznal, teže se bo sprijaznil z drugim. Saj prečesto opažamo, da je ravno v vrhovih delavskega gibanja tako malo volje po stalni samoizobrazbi in da je

pri marsikomu edin »napredek« v tem, da ljubosumno čuva sebe in svojo okolico pred življenjskimi problemi socialistične celote.

Mladi Marx je 1847. leta zapisal:

»Vzbujanje fantastičnih nad ne vodi nikdar v rešitev trepih, pač pa v njih pogubo. Obračati se na delavce brez strogo prečiščenih idej in konkretnega nauka pomeni prav isto kakor prazna, brezvestna igra s propagando, pri kateri je potreben navdušen »apostol« na eni in osel s široko odprtim gobcem na drugi strani.«

Danes, ko vidimo, da lahko en lažni prerok spreminja milijone in milijone ljudi v osle s široko odprtimi gobci in v njihovem imenu počne, karkoli hoče, danes je potrebno toliko bolj, da se zavedamo Marxovih besed, da bo mogel zmagati delavski razred samo, če ga bo vodila organizacija in znanje.

Znanje, boj nevednosti, boj duhovni lenobi, širjenje znanja, boj demagogiji, neiskrenosti, notranji demoralizaciji in otopelosti — to je osnovna dolžnost, prva naloga ne samo kulturne zveze »Vzajemnost«, temveč celotnega gibanja!

—elj.

Predsednik čehoslovaške republike Beneš ter predsednik čehoslovaških socialnih demokratov s. Hampl pozdravljata s slavnostne tribune mimohod 150.000 socialistov, med katerimi se je nahajala tudi skupina iz Jugoslavije

Kriza ljudske fronte

Bernard Vernier (Paris)

Francoska ljudska fronta preživlja hudo krizo. Vzroki so v splošnem evropskem razvoju, v nekaterih pojavih, ki so značilni za delavsko gibanje mnogih demokratičnih dežel, in končno v posebnih okoliščinah francoske notranje politike. Ljudska fronta je prepozno postala odločilna činiteljica francoske politike. Kolikor je imela izvršiti čisto politično-obrambno nalogo, je bila položaju dorašla; posrečilo se ji je obvarovati Francijo pred fašizmom v vseh njegovih oblikah, pri čemer so gotovo vplivali tudi drugi elementi. Za drugi del programa, za izvedbo socialnega reformnega dela in gospodarske preobnove bi pa bilo potrebno, da bi mednarodni dogodki drugače potekali, kakor so. Ljudska fronta, katere posamezni deli so se komaj otresli dolgotrajne tradicije pacifistične politike in radikalnega antimilitarizma, je bila že ob prevzemu vlade v naprej obremenjena po usodnih napakah prehodne Sarraut-Flandinove vlade, ki je mirno požrla odpoved lokarnske pogodbe in zasedbo nevtralnega porenskega pasu. Ne da bi se takoj zavedale, so s tem dobile vse svobodoljubne in napredne sile v Evropi občuten udarec, kajti odtlej je moralo socialno preobrazbeno delo stopiti v ozadje in na prvo mesto so prišli vojaško-zunanje-politični oziri.

Neposredne posledice napak Flandinove vlade so bile: razkrajanje francoskega zavezniškega sistema ohranitev zvez, ki jih je upostavljal pokojni Barthou, zmaga dvomne politike v nekaterih prej prijateljskih državah, okrepitev defetističnih tendenc na Čehoslovaškem. Nadaljnje posledice so bile osnovanja nasprotnih političnih zvez.

Pod težkim pritiskom zunanje-političnih grehov svojih predhodnikov je prevzel vladu Leon Blum z željo, da dvigne življenjski standard delovnega ljudstva in da pospeši zgradnjo socialno-politične zakonodaje v državi, ki je v tem oziru zaostajala za marsikatero evropsko deželo. Pod skoro revolucionarnim pritiskom množic, na katerega se je mogel opirati Blum, se je izvedla cela vrsta velikih socialnih reform, ki dajejo prvi vladi ljudske fronte

zgodovinski pomen. Marsikatera teh reform je kasneje izgubila prvotni, pravi smisel, ker je prišla praktična izvedba v druge roke ali ker se je morala umakniti važnejšim državnim obrambnim interesom. Februarja 1937 je val navdušenja, ki je zajel ljudstvo po državnozborskih volitvah, tako ponehal, odpor posedujočih razredov tako narasel in že od prej neugoden mednarodni položaj tako stopil v ospredje, da je moral Leon Blum sam napovedati kratek odmor v socialnih reformah. Do tega odmora je prišlo ne samo radi strahu večine radikalne stranke pred prevelikimi socialnimi preobrazbami, temveč tudi radi različnega presojanja zunanje politike.

Quai d'Orsay (zunanje ministrstvo) je vodil Ivan Delbos, mož z najboljšimi nameni, ki pa ni imel udarne moči Barthou-ja ali Delcassé-ja. Tudi drugi vplivi so se uveljavili v vodstvu zunanje politike, med njimi Bluma samega in mladega, spretnega državnega podtajnika Vienaota, toda niso bili dovolj močni, da bi speljali s starih tirov diplomatski tradicionalizem. Dobršen del je prispevala h krizi vlade ljudske fronte »španska hripa«. Pri vsakem porazu španskih republikancev se je razdelila Blumova vlada v pristaše in nasprotnike politike nevmešavanja; tudi v posameznih strankah ljudske fronte so bila mnenja deljena; Leon Blum osebno se je držal francoske republikanske tradicije, ki se začne pri Robespieru, in se nadaljuje preko Lamartina in Jaurès, tradicije, ki pravi: ne posegati v zadeve drugega naroda.

Vedno razločnejša je postajala zveza med zunanjo politično slabostjo Francije in notranje-političnim umikom ljudske fronte. Simbolično je bilo, da je senat vrغل Blumovo vladu istočasno, ko so Francove čete zasedle Bilbao. Oba Chautempsova (izgovori: Šotán) kabineta — prvi še z udeležbo socialistov v vladi — sta malo storila za premaknitev Franciji neugodnega mednarodnega razmerja sil. Politika v senci Anglije se jima je zdelala ključ modrosti. Edina diplomatska akcija večjega obsega je bilo Delbosovo potovanje, ki je za trenutek po-

vzročilo dobro psihološko razpoloženje, toda konkretni rezultati so bili ničevi.

Socialno-politični problemi se niso mogli reševati, narasla so notranja nasprotstva v ljudski fronti: strokovne organizacije proti strankam sploh, komunisti proti socialistom in končno v sami socialistični stranki Pivert proti Blumu.

V tem skaljenem položaju je bila vržena misel, ki ni bila sicer nova, toda genialna, ker je bila sprožena v odločilnem trenutku: misel narodne skupnosti, ki naj bi obsegala vse, z izjemo agentov inozemstva in zarotnikov proti republikanskemu redu. To odrešujoče geslo je prvi oznanil Leon Blum. Da se mu ni posrečilo tega uresničiti, ne zmanjšuje vrednosti njegove plemenite iniciative. Odmev njegovega gesla je bil po vsej deželi silen: več tednov se je govorilo samo o različnih možnostih združitve Francozov, o vladi »union sacrée« (svete zveze), o vladi »splošne blaginje«. S stališča ljudske fronte ni šlo za politiko »državlanskega miru« starega tipa, delavske stranke ne bi bile ujetnice nacionalističnega vala, ne bi igrale vloge statistik. Saj so bili socialisti prvi, ki so naslovili ta jakobinski apel na ves narod, in so bili pripravljeni da prevzamejo vodstvo v zgodovinskem trenutku, ne da dosežejo kake razredne prednosti, temveč da dvignejo republikansko Francijo. Taki koncentraciji vseh narodnih sil se je uprla opozicija pod Flandinovým vodstvom na vprašanje komunistov. Ko je skušal Blum po ponovni Chautempsovi demisiji združiti v vladi zastopnike vseh strank, kakor gori omenjeno, mu je Flandinova opozicija rekla, da so komunisti agenti inozemstva in da radi tega niso vredni, da bi bili sprejeti v francosko vlado. Blum jim je odgovoril, da so komunisti agenti zavezniške države, s čimer je obrnil ost proti nekaterim desničarskim krogom, ki so se vdinjali nekim drugim silam.

Ker Blum ni mogel sestaviti vlade kakor jo je sam želel in ki jo je ljudstvo pričakovalo, se je hotel izogniti vsaj eni napaki, ki je bila kriva padcu njegove prve vlade. Zato je izročil zunanje ministrstvo Paulu Boncouru. Z njim je zapihal nov veter na Quai d'Orsayu, ki je bil skozi 28 dni njegovega ministrovanja ognjišče izredne delavnosti, tekom katere se je skoro zasuknilo dosedanje odvisnostno razmerje do Anglije in so se ustvarile garancije za nedotakljivost Čehoslovaške na mnogo trdnj-ši podlagi. Finančno krizo, ki se je vlekla skozi leta in odstavljala vlado za vlado, je hotel premagati z uveljavljenjem obsežnega načrta. Najvažnejša predlagana odredba — ki so se ji radikalni senatorji najbolj uprli — je bilo obdavčenje kapitala, to je progresivno 4—17 odstotno obdavčenje vseh premoženj iznad 150.000 frankov. Poleg tega so bile predvidene: reforma carinske tarife, posebno obdavčenje nenacionaliziranih tovarnih potrebščin, poostreno nadzorstvo nad monopoli in gibanjem cen. Objava tega programa se je nekajkrat zavlekla radi notranjih nesoglasij. Radikalni so bili sicer zastopani v finančnem odboru, vendar so se držali rezervirano da se rešijo vsake odgovornosti tako pred senatom, ki je bil proti Blumu sovražno razpoložen, kakor pred svojo poslansko frakcijo, v kateri so bila tudi deljena mišljenja.

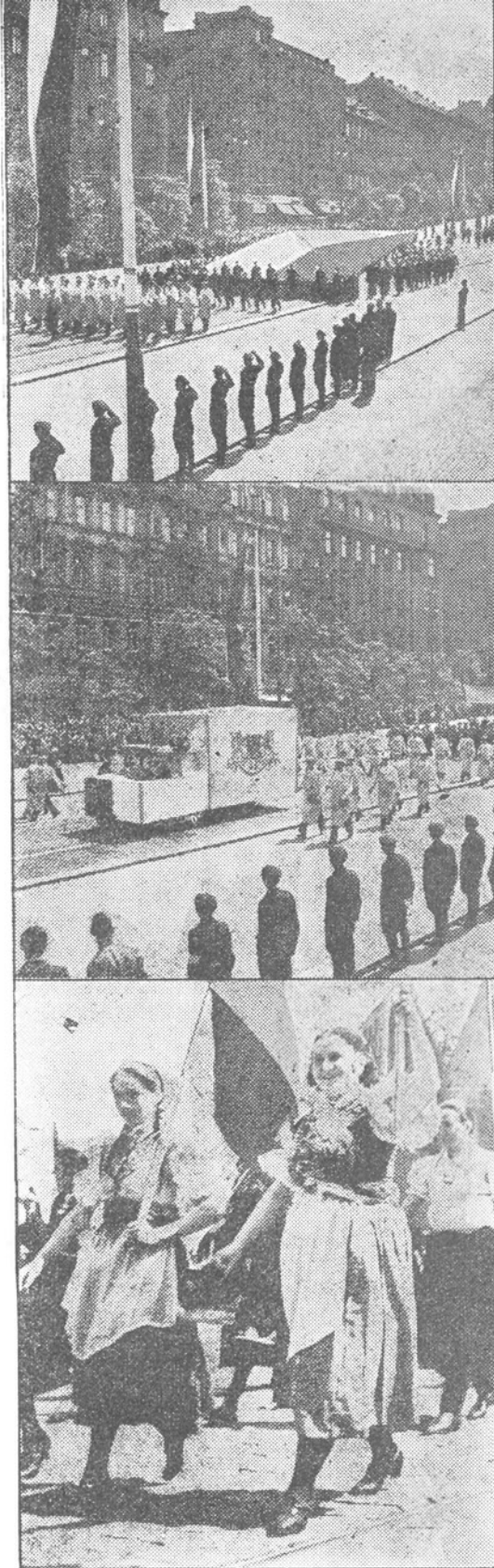
Daladieru so večkrat pojasnili, da naj še pred glasovanjem v zbornici potegne radikalne ministre iz vlade in tako prehití demisijo vlade; toda on se je že čutil kot Blumovega naslednika in zato ni hotel ničesar ukreniti, kar bi mu kasneje vzelo podporo socialistične frakcije. Kot strankin predsednik pa tudi ni pozval svojih poslancev in senatorjev, naj glasujejo za Blumove predloge. Poslanska zbornica je sicer sprejela z večino glasov njegov načrt, senat je pa sklenil, da pripravi Blumovi vladi ne samo padec, temveč pravo ponižanje ne sicer v očeh ljudstva pač pa v očeh teh godrnjavih starčkov, ki zavi-rajajo napredek Francije. Predstavnik ljudske volje Leon Blum je prenesel to, da ga je predsednik senata pozval k redu, ko je Blum izjavil kot ministrski predsednik, da bi

Slike s slavnostnih dni čehoslovaških socialistov:

Mimo tribune na Vavčavskem trgu vozijo državno zastavo, katero pozdravlja s prole-tarskim pozdravom stisnjeno pestjo, častna straža nemških socialistnih demokratov »Arbeiterwehr«.

Državni znak z Masarykovim geslom: »Pravica bo zmagala«.

Skupina slovaških deklet v narodni noši.

imela pravico vreči vlado samo zbornica, izvoljena na podlagi splošne volilne pravice.

Leona Bluma pa niso vrgli samo v senatu, temveč indirektno tudi zasedene pariške kovinske, med temi tudi nekatere municijske tovarne. Delavci sami na sebi so nastopili za pravično stvar: za končno veljavno kolektivno pogodbo, ker dotlej so veljali samo provizorični dogovori, ki so se od časa do časa podaljševali. Podjetniki so se postavili na prestižno stališče in se branili vsakih pogajanj, dokler se ne izprazniijo tovarne. Spet se je ponovila ista slika: ko nastopi vlada pod vodstvom socialista, se začne velika agitacija za stavke ker ni ozira na splošne nujnosti in naloge vlade, temveč se misli samo na to, da

je zdaj prišel pričakovani trenutek za uresničenje novih strokovničarskih zahtev. To razpoloženje so izkoristili in podžgali še razni elementi, za katere se ravno ne ve, v čigavi službi so prav za prav. Strokovni funkcionarji so rekli, da socialistična vlada ne more radi popularnosti nastopiti niti proti izgredom, ki so sledili iz stavke. Podjetniki so pa bili nepopustljivi, ker so špekulirali na hiter padec Blumove vlade in pričakovali od njegovega naslednika za nje ugodnejše rešitve. Veliki deli delovnega ljudstva sami niso gledali simpatično na to stavko, ker so velike kategorije kovinarjev že prej dobivale višje plače kakor srednji državni nameščenci. In kaj je sledilo? Stavkovni agitatorji, ki so povzročali take težave Blumovi vladi, niso pokazali niti mrvice poguma ko so stali pred njegovim naslednikom Daladierom (vojnim ministrom v Blumovi vladi); novi ministrski predsednik je dosegel t a k o j izpraznitev vseh tovarn in yrnitev na delo. Pravo odgovornost za stavko ni hotel potem nihče prevzeti, končno so se sporazumeli strokovničarji, da pripišejo vso krivdo provokatorskim elementom.

Zelo žalostno vlogo je pri agitaciji za to stavko igrala Pivertova opozicija v socialistični stranki. Ta skupina, ki se imenuje navadno »revolucionarna levica«, se je vedno bolj razraščala v nevarno kliko, ki je pri vsaki priložnosti grozila, da skoči ljudski fronti v hrbet. Pivert stoji, kar se tiče zunanje in vojaške politike, na stopnji popolnega defetizma. Med njegovimi pristaši je mnogo anarhističnih in trockističnih elementov. Ta strankina opozicija je pokazala neverjetno mero nerazumevanja za mednarodni položaj. V položaju, v kakršnem je danes Francija je smatrala socialistična mladina seinskega departementa, ki je prisegla na Piverta, za najvažnejše, da je razvila kampanjo proti dveletni vojaški službi! Radi širokogrudne notranje demokracije v francoski socialistični stranki niso pravočasno napravili konca njegovemu početju. V strankinem vodstvu, v katerem so bili Pivertovi ljudje po marsejskem kongresu res močno zastopani, so

prišli končno do prepričanja, da polovičarski ukrepi ne zadoščajo več in tako so vzeli »vodji opozicije« vse funkcije za tri leta.

Potem je šlo udar na udar. Organizacija seinskega departementa se je solidarizirala s Pivertom. Stranka je uporno federacijo razpustila. Pivertovi ljudje so nato zasedli strankine lokale. Centralno tajništvo je pa ustanovilo iz discipliniranih članov nove organizacije v Parizu in predmestjih. Upati je, da se bo stranka s to energično proceduro končno veljavno otresla pučistično-anarhističnih elementov, ki so bili kar predolgo v sramoto francoski socialistični stranki.

...Daladier je sicer predstavil svoj kabinet kot »vlado narodne obrambe«, vendar marsikaj kaže na to, da si ne smemo preveč obetati od zunanje politične akcijske sile tega ministrstva. Posebno Georges Bonnet se ne zdi dovolj sposoben da bi nadaljeval po Paulu Boncour-ju načrtano politiko. Vendar se čuti neka utrujenost nad kabinetnimi krizami, zato bo mogel Daladier tri mesece vladati s tistimi pooblastili, ki so jih Blumu odrekli. Ljudska fronta, ki se ji lahko vlada začasno oddalji in ki stoji zdaj v rezervi, vendar še vedno živi in je sposobna, da se v resnem trenutku dvigne, da brani republiko in demokracijo.

*

K temu poročilu Bernarda Verniera, ki ga je napisal za »Kampf«, naj dodamo kratko pripombo. S kongresom socialistične stranke v Royanu se je položaj precej razčistil. Kongres je odobril ukrepe proti Pivertovcem in sklenil, da čuva ljudsko fronto. Levo krilo je namreč prej agitiralo, da mora stranka ali prevzeti vlado ali pa preiti v najostrejšo opozicijo. Če bi to zadnje stranka naredila bi vrgla radikale na desno, razbila ljudsko fronto in je vprašanje, kako bi se položaj dalje razvijal. Tako smo lahko prepričani, da bo francoski proletariat s svojo politično zrelostjo srečno izvozil med nevarnimi pečinami in križišči.

STROJ IN ČLOVEK

Milan Medvešek

V tovarni »The Machinery Product Co.« niso delavci nikogar bolj sovražili kot strojnika, »malega« Jakeyja. Smrtno so ga sovražili, ali prav tako so se ga bali in kadar so o njem govorili, ga niso drugače imenovali kot »sina kuzle« ali pa »garjevo ščene«.

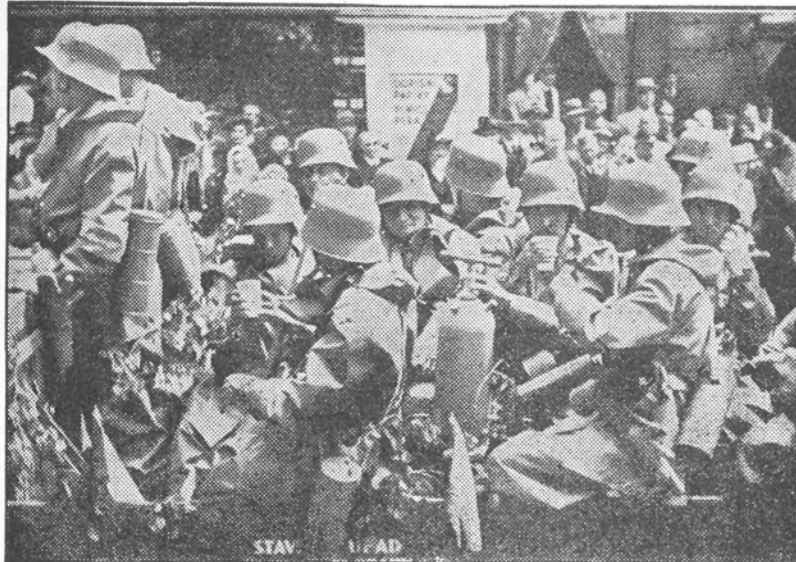
Človek ne bi verjel, kako zlobni je bil, kljub temu, da je bil videti kakor nedorasel otrok, ki se ne bi upal skriviti človeku lasu na glavi. Njegova postava ni merila pet čevljev, po letih pa bi mu prisodil malo nad dvajset, toda silno si se začudil, ko si izvedel, da dela že skoraj dvajset let v tovarni. Njegove jeklenokalne oči so navadno gledale v svet, toda če si ga razdražil, so se kresile v silnem sovraštvu, kakor da bi hotele reči: »Prekrižaj mi pot, pa te zdrobim v prah!«

Sodelavci so ga sovražili, za kar so imeli veliko povoda. Škodoval jim je ob vsaki priliki in na vseh straneh in že marsikoga je spravil ob kruh. Govorili so, če je kdo samo pljunil na tla, da je že tekel povedat delovodji, in tako je bilo vodstvo tovarne obveščeno do najmanjše potankosti, kaj se godi med delavci. Razumljivo, radi tega je imel podmuljenec pri »velikih zverinah« veliko zaslombo in sodelavci mu niso mogli nikakor do živega, vodstvo pa ga je imelo tudi rado, ker je bil izvrsten mehanik in

neverjetno vztrajen človek — obseden človeški stroj, napolnjen z brezmejno energijo, ki ga je neprestano tirala naprej brez počitka in oddiha, kakor da je njegovo telo prepleteno z železnimi žilami. Pri delu se ni ustavil niti toliko časa, da bi se odžejal ali obrisal pot s čela in baje si ni vzel časa niti za »potrebo«. Vsak gibljaj, ki ga je naredil z »električnimi« rokami, je stokrat preračunal, zato ni izgubil niti sekunde po nepotrebnem in delo njegovih rok je raslo pred očmi v grmade. Bil je perfekten stroj, robot, ki ga je oblikovala železna doba, produkt blazne borbe za obstanek malega človeka med velikimi.

Družba, katera ni bila nikoli sita človeškega truda, je ob vsaki priložnosti pospešila hitrost dela in pri tem ji je stoddostno pomagal Jakey, in sicer takole: Delavec se je pritožil, da ne more na noben način izvršiti določene produkcije, pa če se pretrga na dvoje, in da zasluži samo tri dolarje namesto šestih, a delovodja je enostavno poklical Jakeyja k stroju in on se je zagnal v delo s tako demonsko silo in urnostjo, da je daleč prekosil sodelavca in, razumljivo, hitrosti niso zmanjšali, ampak jo celo zvišali.

Tudi simpatičnemu strojniku Georgeu se je godila kri-

Skupina delavcev iz tovarne za izdelavo sredstev za protiplinsko obrambo

1700 delavskih telovadnih enot s 175.000 člani je pripravljenih, da brani republiko in svobodo

vica, ki mu jo je povzročil »mali« Jakey, radi tega se je silno peklil nanj:

»Permejkrščenkrvavduš, naj me tristo tavžent hudičev vzame, če ne bom nekega dne to garjevo ščene na mestu v tla zabil!« je George preklinjal pred sodelavci, ker Jakey mu je pred kratkim že drugič pokvaril delo.

Delavci so ga svarili, kajti v teku mnogih let so doživeli že marsikatero bridko izkušnjo z Jakeyjem, ali George jih ni poslušal in jim odgovarjal: »Vi ste ponižni kakor kužki, ker se ga bojite radi ljubega kruhka, toda kruhek gor ali dol, jaz se bom pritožil, da ne zmorem hitrosti in če mi bo zopet vso stvar pokvaril, potem mu gorje!«

Čez nekaj dni se je George resnično pritožil. K njegovemu stroju sta oblastveno prikorakala: strokovnjak za hitrost in delovodja, za njima pa je s suženjsko ponižnostjo pricapljal še nekdo drugi — mali Jakey!

Delovodja je nejevoljno ukazal Georgeu: »Poženi stroj!«

George je pognal stroj in pričel delati nanj, navidezno gibal z rokami z vso hitrostjo in se delal, da ni mogoče hitreje delati.

Potem pa je Jakey zavzel mesto pri stroju, ter v nekaj minutah visoko prekosal Georgea, vsled česar se je vsa zadeva porazno končala za Georgea.

»Vidiš,« je očitajoče spregovoril delovodja, »Jakey je z lahkoto produciral, celo več kot je predpisano, ti, ki si močan kakor hrust, pa ne moreš — ker nočeš!«

Vsi trije: delovodja, strokovnjak za hitrost in Jakey so nato brezbržno odkorakali po svojih opravkih, George pa si je grizel ustnice in v roki krčevito stiskal kladivo.

»Sedaj je po Jakeyju! Naskoči ga in ubije,« so šepetali delavci, kajti z Georgevega obraza se je čitalo, da bo planil nad Jakeyja. Toda prehitro so si obetali brezplačnega zadoščenja, ker George se je nenadoma obrnil, vzdignil s podstavka težko jekleno ponev, napolnjeno z izdelki, in vse skupaj z vso močjo vrgel ob tla. Sledil je silovit pok, v katerem je George navidezno umiril svojo notranjo besnost, nakar se je sklonil in jel pobirati raztresene kose.

Eden izmed sodelavcev je prišel k njemu in ga sarkastično vprašal:

»Ali ne bo nič?... Tudi jaz sem se nekoč ustil in hrustil, toda kaj hočeš?... Človek bi si dal še ušesa odrezati radi ljubega kruhka!«

Georgea je pogrelo tovariševo roganje in jezno je siknil:

»Ne jezikaj, terus zaplankani! Če si jih hočeš dati odrezati, le daj si jih, ne pa jaz!«

Po opisanem dogodku je preteklo nekaj tednov in delavci so že skoro pozabili, kako hudo se je George peklil in grozil Jakeyju, ali nekega jutra so se hitro spomnili njegovih pretenj, kajti ko je Jakey pognal svoj stroj, je naenkrat nastalo strahovito pokanje. Velikansko brusno kolo, v premeru 30 palcev, ki je drvelo z brzino 5000 obratov na minuto, se je raztreščilo na tisoče kosov.

»To pot je po njem...« so si delavci prestrašeni mislili, ali ko so videli, da se je nepoškodovan izvlekel izpod stroja, so bili razočarani in so kleli:

»Ta prokleti podmuljenec je zopet ušel!«

Tudi George ni bil zadovoljen in je sam pri sebi sikal: »Danes te ni zadelo, prihodnjič pa ti razbije butico!«

Sledila je preiskava, toda drugega niso mogli ugotoviti, kakor da kolo ni bilo pravilno uravnovešeno, zato je Jakey povrhu dobil še ukor, češ, da je nepreviden, on sam pa je bil prepričan, da je nekdo namenoma počil kolo — sumil je Georgea — in v srcu prisegal, da se bo nad storilcem maščeval. Toda sovražnik je bil previden in kljub temu, da mu je skoro vsak dan nastavljal past — če mu ni mogel drugače škodovati, mu je pa ukradel kakšen kos orodja — ga ni mogel zasačiti.

Med Jakeyjem in ostalimi delavci se je sedaj vršil še hujši boj, boj na nož, toda ne očitno, ampak prikrito. Oni so mu nastavljali pasti na vseh koncih in krajih, on pa jih je še bolj tožil, šikaniral in uničeval, posebno pa Georgea, ki je pričakoval vsako uro, da ga požene iz tovarne.

Ali usoda je hotela, da sta dvoboj dokončala do konca!

Družba je nastavila v oddelku novo, moderno rezalnico za jeklo. Ker sta bila oba dobra mehanika, sta bila določena, da prva obratujeta novi stroj; da pa bo obenem konec prepira med njima, je bil George prestavljen v oddlek nočnega obratovanja, Jakey pa je ostal na dnevnem.

Stroj je bil urejen šele zvečer in tako je nanese, da je pričel George prvi s produkcijo, ki je znašala 400 kosov na uro. Delo je izvršil z lahkoto, zavedal pa se je prav dobro, da ga bo Jakey visoko prekosal, njemu in drugim delavcem v škodo, če mu tega pravočasno ne prepreči.

»Moram ga ugnati, moram! Toda kako?...« se je že stotič vprašal.

Vsako prosto minuto skozi noč je študiral in pregledoval mehanizem stroja, prepričan, da je mogoče opočasiti kolesje, ne da bi se to opazilo, ker še nihče ne pozna dobro novega stroja. Končno je zdobil trdi oreh. Prišel je na sijajno misel: iztaknil bi le en člen iz vlačilne verige

— na kar ne bi bilo treba drugega storiti kakor izbiti dve majhni zagozdi iz pregibov — in kolesje bi obratovalo počasneje, čeprav le neznatno, ali dovolj, da bi produkcija v teku osmih ur precej padla. Kar je mislil, je tudi storil: člen je hitro izbil iz verige in ga potisnil v žep, prihodnjo noč, ko bo on zopet delal na stroju, ga bo pa nazaj vtaknil.

Takoj naslednje jutro, ko je Jakey izvedel, koliko dela je izvršil njegov tekmeč in sovražnik George, je zlobno sklenil, da ga mora daleč prekositi, kajti če ga ne, pomeni, da je George boljši delavec kakor on, tega pa ne bi za vse na svetu prenesel.

»Ne, ni hudiča, da bi me prekosil, in tudi George me ne bo, me ne sme!« se je junačil in se vrgel v delo, kakor da bi bil sam vrag, kakor da gre za življenje.

Ni še delal pol ure in že je bil ves premočen od potu in olja. Po enournem divjanju pa ugotovi, da zaostaja kar ga tako razburi, da ne ve, kje se ga glava drži. Zdi se mu, da je nekaj narobe, toda preveč je nervozen, da bi pogodil, kaj. Pleše okoli stroja, privija jermena in matice, olji kolesje in vzvode, nato pa se znova vrže v tekmo, ali brez uspeha, kakor bi se bil tudi stroj zarotil proti njemu. V osmih urah je zaostal za 450 kosov.

Po končanem delu, ko je poročal delovodji, da ni mogel izvršiti predpisane količine, je bil po mnogoletnem suženjstvu prvič videti na smrt utrujen in bolj podoben možu kot pa nedoraslemu otroku; na njegovo žalost pa se delovodja ni zmenil, kako se počuti pritlikavec in brezbržno mu je dejal: »Well, Jakey, če ti ne moreš, bo pa George!«

Opazka delovodje ga je zbolela v dno srca, pokazal pa tega ni, temveč je dejal s suženjsko ponižnostjo, da bo drugi dan napel vse moči ter gotovo izvršil predpisano delo.

Dan preizkušnje je prišel. Jakey se je temeljito pripravil, celo jedel in spal je več kot po navadi; v tovarno pa je prišel eno uro pred časom, si uredil orodje in druge priprave ter napeto, malone nestrpnostno čakal tuljenje sirene. Sirena še do konca odtulila ni, ko je že pognal stroj in samega sebe v blazno hitrost.

Stroj nenasitno požira jeklene palice, drugo za drugo, vmes pa presunljivo stoče, praska, cvili, toda od hitrosti obsedeno človeče ne odneha, ne izgublja časa, ampak hiti, hiti, naravnost divja, divja eno uro, divja brez zastoja in oddiha. Potem pa, ko vidi, da je danes uspešnejši kot včeraj, še bolj pritiska vzvode s svojimi jeklenimi mišicami, se še bolj žene in podi, kakor da mu za hrbtom poka sam vrag z bičem.

V možganih mu razbija in brni, a njegove misli mu govorijo: »Osemnajst let dela, osemnajst let prilizovanja, osemnajst let šikaniranja sodelavcev — danes pa ponovno tekmuje za prvenstvo in varnost svojega dela...«

Roke mu mrzlično švigalo med številnimi vzvodi, ročaji in kolesi, z nogami prestopava po taktu jokajočega stroja, s telesom in glavo pomaga krmariti kot blisk urne roke.

V srcu se pridruža: »Danes moram ponovno dokazati, da sem mož iz železa, danes moram ponovno napeti vse svoje sile kot sem jih že tolikokrat, posebno takrat, ko sem prvič stopil v tovarno.«

Njegov spomin je danes nenavadno prožen, dovzeten in živ in mu slika slike, ki so stare dvajset let; na ušesa pa mu udarja tarnanje njegovih staršev: »Kaj bomo počeli s tem fantom, s tem revčkom? Nikoli ne bo za nobeno rabo, nikoli si služil svojega kruha, ker je preveč slaboten in majhen. Da nas je Bog tako kaznoval!«

Jakey hiti in divja, prav tako hite in divjajo tudi njegove misli. Spomni se, kako so ga otroci topli in zasramovali — tudi njegove sestrice in bratci — spomni se, kako ga je oče vlačil kakor berač svojo culo od tovarne do tovarne in ga ponujal kakor kakšno robo, na veliko očetovo in njegovo nesrečo pa ga niso nikjer marali, po-

vsod so se ga branili in odgovarjali: premajhen je za delo, preslaboten!«

Tedaj mu je bilo osemnajst let in zavest, da gledajo nanj kot na nepotrebno nesrečo, ga je skoro tirala v samomor. Naposled pa mu je bila sreča mila, našel si je delo! Delo je zanj pomenilo vse, zato se je zaklel, da ga mora obdržati, pa če se ima prelomiti na dvoje. In od tedaj, ko je postal neodvisen, je odprto pokazal sovraštvo do ljudi, tudi do svojih staršev, sester in bratov, vzljubil pa je stroje in se izvežbal za izvrstnega strojnika. Ali kljub temu, da je bil dober delavec in koristil kompaniji več kakor kakšen drug, je živel v neprestanem strahu, da bo nekega dne izgubil delo; da pa se ne bi to zgodilo, je družbi izkazoval svoje suženjstvo ob vsaki priliki, delal kot norec, tožil in uničeval sodelavce.

Preteklo je sedem ur, odkar se je bil Jakey zagnal v delo, toda kar je preveč, je preveč.

Njegove misli niso več jasne, vsled silnega npora mu roke odpovedujejo pokornost, utrujenost se mu razlezava po vsem telesu, v glavi pa mu razbija, kakor da bi tolklo sto tolkačev hkrati. Tudi omotica se ga polašča; zdi se mu, da je stroj dobil noge, da stroj pleše okoli njega in ne on okoli stroja, in sedaj se mu približuje, sedaj oddaljuje, podzavestno pa slutiti, da mu od nekje preti nevarnost. Nato kakor na ukaz preneha z delom, obkroži in ogleda stroj, hoteč ugotoviti, kaj je prav za prav narobe, nenadoma pa ostrmi in prične napeto poslušati — sam ne ve čemu. Drugega ne sliši kot enoglasno žuželkam podobno brnenje koles, ki pa ga hipoma tako prevzame, da se mu zdi prelepa melodija, ki je ni poprej še nikoli slišal. V duši mu je prijetno in sladka godba mu blaži živce in telo. Nato se čudi, od kod ti blažilni akordi in polašča se ga nepremagljiva radovednost. Globoko se skloni h kolesju in posluša. Mislil je že, da je našel čarobno mesto prelepe melodije, toda ko hoče zagonetko natančno preiskati, se mu zdi, da so se akordi umaknili globlje v notranjost stroja, med kolesja. Ko se tako muči, napenja misli, išče in posluša, se mu oči zasrepe v enakomerno, monotono obračanje koles.

»Čudno, prečudno!« vzklikne sam pri sebi. »Saj je kolesje tista čarobna stvar, ki jo iščem...«

Zagleda se v kolesje, kakor da ga ni še nikoli videl, a ono se ne zmenja zanj in se vrti naprej in naprej v neskončnost.

Nekaj ga hipoma prešine. Zave se in čuti, da ga neka nevidna sila silno vleče h kolesju in tedaj se spomni, da je nekoč nekaj podobnega občutil; to je bilo takrat, ko je ves zamaknjen gledal v ogromnost Niagarskih slapov. Zopet si napenja možgane, da bi ugotovil nekaj, ali naslednji trenotek se ne more več spomniti, kaj je tisto »nekaj«.

»Ali nisem v hipnotičnem stanju?« ga prebliskne misel. »Ali je mogoče, da ima kolesje hipnotično moč?...«

Misel se mu zamota, še preden odgovori na njo, nevidna sila pa ga še bolj vleče h kolesju. Njegova roka je že tik kolesja, ali tedaj ga zgrabi strah, skuša se opreti, toda čuti se brez moči. Hipoma pa ga zgrabi blazna misel: porinil bi prst med zobovje koles, bi vsaj spoznal, kakšne bolečine ima človek, kadar izgubi prst. Razum ponovno zmaga nad omotico in ga trenotno strezni.

»Proč od stroja, dokler je še čas!« si zapoveduje, a roke ga ne poslušajo, nevidna sila ne popusti, ampak ga še bolj vabi, vleče... z vsem telesom se upira, v očeh se mu sveti nepopisna groza, roka pa sili, sili med kolesje...

»Saj samo sanjam grozne sanje...« si dopoveduje, ali tedaj ga že zobovje, kot zobovje sestradane zveri zgrabi za ponujani prst, nato še za drugega in tretjega, požira prst za prstom in jih melje, mečka in trga v krvavo brozgo in kri.

Presunljiv, zveri podoben krik se razlega skozi vso atmosfero in preseka bobnenje in ropot v tovarni; stroji

se prično stresavati in ustavljati, delavci pa v strahu prisluškujejo, kaj se je zgodilo.

»Nič ni hudega, nič hudega...« gre iz ust do ust. »Saj je zaslužil, pasji sin!«

Najbližji delavec prihiti k Jakeyjevemu stroju in ga hitro ustavi, prav ko mu je rezilo rezalo roko pri komolcu.

Smrtno bledega so ga brzo odpeljali v tovarniško bolnišnico, tam pa je povedal na začudenje vseh navzočih, da je namenoma vtaknil prst med kolesje, samo da bi spoznal, kakšen občutek ima človek, kadar izgubi prst, ali po nesreči mu je potegnilo celo roko.

Zdravnik je imel izkušnje in je stvar dobro razumel, kajti nekoč se je že nekaj podobnega zgodilo, da je stroj nekega delavca hipnotiziral vsled prevelike utrujenosti, slučaja pa ni hotel razumeti ravnatelj in nesramno je dejal:

»Človek, ki si pusti nalašč odrezati roko, ne sme pri nas več delati!« in tako je Jakey po osemnajstih letih trdega garanja in nečloveškega suženjstva postal invalid brez dela.

Čez nekaj mesecev je nesrečnež prišel v tovarno po orodje in obleko. Njegova klavrna figura, majhna, uničena in ogoljufana, s tragično mahajočim rokavom je zarezala ostro bolečino v srca njegovih nekdanjih sodelavcev, in ko je s povešenimi očmi korakal mimo njih, je nastala v ozračju neznosna tihota; in delavci so ustavili stroje, kdaj in zakaj, še sami niso vedeli, in so pričeli slutiti, da Jakey ni bil vsega kriv, ampak da je nekje neka sila, ki preži kakor pošast izza kulis in ščuje delavca proti delavcu.

Jakey je najprvo poiskal svoje orodje in delavsko obleko, nato pa se je s solznimi očmi poslovil od svojih ljubih strojev. Zdelo se je, da bi se rad poslovil tudi od svojih nekdanjih sodelavcev, ki jih sedaj ni več sovražil, očitno pa se ni upal, zato se je žalostno obrnil in potrto odkoralkal iz oddelka.

Nekje izza stroja ga je opazoval George, tresoč se po vsem telesu in komaj se je premagal, da ni stekel za njim in ga vpričo vseh prosil za odpuščanje. Pogled na uniče-

*Tudi socialistična
mladina je korakala v
sprevodu ter vzklikala
socializmu in republiki*

nega človeškega sužnja ga je silno pretresel — drugi dan pa tudi njega ni bilo na delo.

Delavci niso nikoli več videli ne Jakeyja in ne Georgea, med seboj pa so govorili, da je George poiskal Jakeyja, nakar sta skupno odpotovala po svetu, tovarn pa se oddaleč izogibata.

IZSELJENEC

*Začuden gleda svojo rojstno vas.
Obhodil je vse meje in stezice,
poljubil s srcem polja in gorice,
poslušal ptice sred zelenih jas.*

*In srečal je prijatelja, soseda,
tovariša iz davnih mladih dni.
Z besedo ne ujema se beseda,
nekdanjega sozvočja v srcih ni.*

*Nič več ni to njegova vas domača,
nič več njegovi niso to ljudje —
skrivnosti svoje živo se zave:
čez ocean k uspehom duh se vrača.*

*In vendar žge ga pelin-cvet, bridkost,
vzdihuje: kje je srečni dom privida,
ki vabi vanj nevidna lepa Vida?
Nikjer več? To bila je le mladost?...*

*Iznova v trušču tujega sveta
mu trudna misel v daljno vas hlepi
in pesem večnih potniških peta
bolestno v srcu ranjenem zveni.*

*Zdaj mu odpeva dvojce domovin
in med obema se mu tre življenje,
k obema vabi, kliče hrepenenje —
v obeh je zemlje sin brez korenin.*

*A naj nestalna, trudna misel roma,
hlepi zdaj onstran, zdaj tostran morja,
bedi spomin ob mlaki sliki doma,
kot večna luč svetlika v dnu srca.*

Ivan Zorman

»Nekoč so zborovale miši in razpravljale o svojem največjem problemu: kako bi se zavarovale proti svojemu smrtnemu sovražniku — mački. Na tem zborovanju so miši soglasno zaključile, da bi bilo najbolje, če bi mačka nosila zvonec na vratu in bi jih z zvončkljanjem opozorila, naj se skrijejo pred njo. Nato je bilo sproženo vprašanje, kdo izmed miši naj priveže mački zvonček okrog vratu, ampak to vprašanje (*'Who will bell the cat?'*) je ostalo med miškami nerešeno do današnjega dne...«

— Stara angleška basen, katero je zapisal William Langland.

*

TASIL TRONK, star mišjak.
MRS. ŠENDA, stara miška.
HANZE SEDLO, mlad mišjak.
MISS BARAKA, mlada miška.

POZORIŠČE: *luknja pod stopniščem stare podrtije v majhnem podeželskem gnezdu v Ameriki. Čas današnji. Letni čas je vsak dober in lahko se vrši zjutraj ali zvečer.*

*

MISS BARAKA (*pridrsa tiho skozi razpoko*): O, halo, Hanzek! Sam doma? Kje je striček Tronk? Ci!

HANZE SEDLO: Halo, Baračica! Da v tem hipu sem bil sam doma. Striček je v svoji študijski kamrici gor na Kamnici. Študira naše staro vprašanje; prav za prav grize papir. Cik!

MISS BARAKA (*globoko vzdihne*): Oh, težko je to mišje življenje! Naše luknje so tesne in hladne pa se moramo stiskati... Za troho skorjice sirčka tvegamo življenje — in tisti nesrečni maček nam je vedno za petami. O tužni mišji rod, kam ploveš?

HANZE SEDLO: Dobro je, da sva sama, torej lahko tarnava. Stric Tronk bi naju spet oštel, če bi naju slišal. Teta Šenda tudi. Nič nočeta slišati, da nam mišim in miškam slaba prede; nič nočeta vedeti, da so mišjelovke vsak dan boljše in za nas nevarnejše. Velika optimista. Čim starejša sta, tem bolj sta domišljava. Naše mištvo jima je zmerom bolj modro in nepremagljivo... Takšna sta naš striček Tronček in naša tetica Šendica. Dve veliki grinti!

MISS BARAKA: Ali ni res, Hanze da smo miši jako majhne, ako pogledamo na mačka?

HANZE SEDLO: Res je. Tako majhni stvorčki smo, da se večkrat čudim, kako je to, da nas ne odpihne sapica, kadar pomolimo brčice iz luknjice. Naš Tronk nam pa poje o našem velikem, velikem in velikem poslanstvu v mišjih luknjah!... »Za crknit«, po naše, mišje, rečeno. Kakšno je to naše poslanstvo? te vprašam draga moja Baračica. Mar to, da vse življenje bežimo pred mačkom?

MISS BARAKA (*porogljivo*): No, le počakaj, Hanzek! Striček vsak čas reši naše pradačno vprašanje...

HANZE SEDLO (*takisto*): No, da! In organiziral nas bo v vesoljni mišji družbi — vesoljni bratovščini, prežeti z mišjim bratstvom in ljubeznijo do bližnjika... Tako je naiven, čeprav je že siv in star, da misli, da pridobi tudi mačka za naše bratstvo. Pomisli, Baračica — mačka!

MISS BARAKA: Idejo, da pridobi mačka za samomor je torej že opustil.

HANZE SEDLO: Oh kdaj že! To, to, vidiš, je bila norost! — Takole je sanjal: Mačku bo pridigal iz luknjice tako prepričevalno, čustveno in sentimentalno, da bo mačja mrha kar plakal ginjenosti ob spoznanju, da je res krvolok, ki ni vreden, da živi... In ko mačji tiran dodobra spozna, kakšna kolosalna pokveka je, da je bila njegova

življenska naloga nezaslišan fiasko, se pojde obesit. Pomisli, moja Baračica! Ali si že slišala kaj takega?

MISS BARAKA: Pa je res poskusil? Mene ni bilo zraven.

HANZE SEDLO: Res. Baš to je tragično-komično poglavje. Mesece in mesece je grizel papir in čečkal svoje pridige, mesece in mesece je potem čepel v udobnem zatišju, ko je maček čakal nanj zunaj — in pridigal in pridigal: crk, crk, crk... Kaj takega še ni bilo v mišji domovini, katera ni od včeraj.

MISS BARAKA: In maček?

HANZE SEDLO: Hm, ta, ta! Oblizaval se je! Natančno sem ga videl. Čim milejša je bila pridiga strička Trončka tem bolj so mačku tekale slinice... Resnično. Mišja zgodovina še ni videla takšne sramote. Sramota je bila prihranjena naši generaciji. Tužna generacija!

MISS BARAKA: Žalostno zares; sivo žalostno. Maček torej noče biti potr.

HANZE SEDLO: Kaj še! Zdrav je, da je kaj in tek mu ni odpovedal niti za četrtno laska.

MISS BARAKA: Stričkova idejica je torej odplavala po vodi. In kaj bo zdaj?

HANZE SEDLO: Hm, kaj naj bo, draga moja Baračica? Kar je bilo, to bo. Tukaj luknja, v luknji mi, plitve miške in mišjaki, zunaj pa maček na straži. To bo...

MISS BARAKA: Ampak striček Tronček še vedno tuhta. še zmerom grize papir. Mar to nič ne pomeni?

HANZE SEDLO: Pomeni — da tuhta in grize papir, tuhta in grize papir...

MISS BARAKA (*se plašno ozre*): Psst, teta Šenda! (*Hitro švigne proč.*)

HANZE SEDLO: Dober danček tetica Šenda.

MRS. ŠENDA (*ostro*): Si sam, Hanzek? Cek.

MISS BARAKA (*se vrne*): Dober danček.

MRS. ŠENDA: In ti, Baračica? Kod si se potepala? Kakšna mišja zlahita pa je to? Kadar sta sama skupaj, samo opravljata nas stare, drugače se pa potepata. Marš gor v kuhinjo po skorjice!

MISS BARAKA: Kako naj grem? Pred luknjo čepi maček.

MRS. ŠENDA (*iezno*): Maček, maček! Ali naj vsi mišlimo na mačka? Čemu pa imamo strica Tronka? On naj misli na mačka, ne ti, Baraka, ne ti, Sedlo osedlano!

HANZE SEDLO: Je vse zaman, tetica Šenda. Zunaj čepi Maček. Stričkove misli ga še niso prepodile. Prosim moramo misliti nanj, če pa tam čepi...

MRS. ŠENDA: Ali ne zaupaš stričku? Kje ti je vera?

HANZE SEDLO: Vera je dobra stvar, tetica, ampak zunaj čepi maček — naša dobra vera ga še ni odstranila. In če smo lačni, vere ne moremo jesti.

MRS. ŠENDA: Takšna zabunkanost! Da vaju ni sram! Še vero devljeta v nič. Mar je naša dobra vera kriva, da je maček? Odgovori ti, dlakogrizec! —

MISS BARAKA: Jaz bi pa rada vedela, zakaj je Bog ustvaril mačka nam v strah in trepet. Ali je to pravično? Kako naj se veselimo in množimo, ko nam maček ne pusti? Kako je mogoče ustvariti to grdo pošast, ki ni po njegovi podobi?! Edino mi smo njegove podobe!

MRS. ŠENDA: Jeziček za zobe! Kaj čvekaš malopridnica? Ali ne veš, da je mačka ustvaril hudič in da nosi njegovo podobo? Zato je naša sveta dolžnost da ga ugonobimo.

HANZE SEDLO: Do danes ga še nismo ugonobili. Kdaj ga bomo?

MRS. ŠENDA: Ne zastavljaj neumnih vprašanj! Veruj! —

HANZE SEDLO: To velela striček Tronk. Ali sam veruje?

MRS. ŠENDA: Kako moreš dvomiti o njegovi veri, ki je trdna in velika ko skala! Vse naše mištvo ve, da je Tronk največji, najodličnejši in najmodrejši mišjak današnjega veka, edino ti, mišji črv, si ga drzneš opravljati.

HANZE SEDLO: Oprosti, tetica Šenda, toda dejstva so več ko beseda. Ali ni striček Tronček verjel, da spravi mačka v samomor? In kaj se je zgodilo? Maček še živi — še zmerom zunaj čepi. Torej, ko to vidim moram naravno izgubiti vero v njegovo vero.

MISS BARAKA (*pogumno*): Tudi moja vera se po malem maje, tetica.

MRS. ŠENDA (*razkačeno*): Kakšna mišja smet! Vidva zaslužita, da vaju maček požre pri tej priči, razumeta? Namesto da bi hvalila Trončka, ki se trudi za vaju, ki se poti za vajn blagor, za druge, ne zase — on je že star in za se ne potrebuje ugodnosti in varnih cest — pa ga zaničujeta in žalita! Ali je to olika? Oh, kako bo vaju sram, ko pride od Tronka dan vajine sreče!

MISS BARAKA: Kdaj pride ta dan?

MRS. ŠENDA: Še danes pride. To sem vama hotela povedati že v začetku vidva me pa motita s svojim strašnim gobezdanjem. Baš sem vama hotela naznaniti največjo in najslavnejšo novico v vsej mišji zgodovini —

OBA (*hkratu*): Kakšno novico?

MRS. ŠENDA: Tak pustita me, da izgovorim! Ime Tasil Tronk bo zapisano z zlatimi črkami v vsej bodoči zgodovini mišjega rodu, kajti on je naš odrešenik, naš poslanec od Boga, naš Mojzes, ki povede mišji Izrael iz puščave, on je — —

MISS BARAKA: Ne morem se strpeti; govori, tetica!

MRS. ŠENDA: Tak pusti me, da izgovorim! On je on, ki ga je mišstvo čakalo že tisočletja že od vesoljnega potopa, že od mišjega Adama... On je tisti, ki je rešil vse miši iz groznega prekletstva, rešil ga je iz šap hudičamačka — in danes prvič stopimo iz podzemlja na sonce svobode!

OBA (*vzhičeno*): A res?

MRS. ŠENDA: Tak pustita me, da izgovorim! — (*Iz daljave se začuje zvončkljanje.*) Ali slišita? Čujeta? To je zvonec na vratu mačka! Pradavno mišje vprašanje je rešeno! Maček ima zvonec! Raduj se, poskakuj, mišstvo!

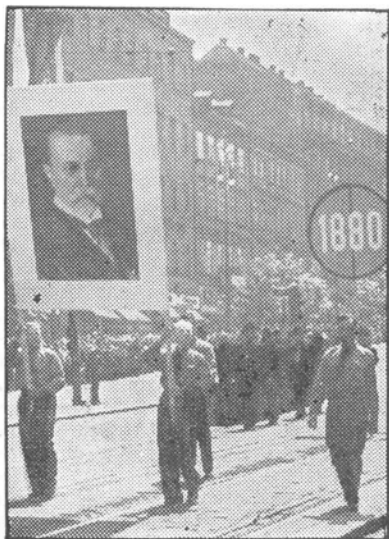
OBA (*strmita*): Kako? Kako? Kako? Ali je mogoče?

MRS. ŠENDA: Da! Čisto enostavno; docela pravilno, seveda z božjo pomočjo. Vera, vera! Čista, stara in edino prava vera nas je rešila!

OBA: Ampak kako?

MRS. ŠENDA: Čujeta zvonec? Čisto lahko je bilo — stric Tronk je to mojstrsko naredil. Da bi miši privezavale zvonec? Bedasto smešno! Ta načrt je bil od hudiča, ki je hotel pogubiti vse miši do zadnje. Nak! Ne boš — je sklenil stric Tronk in potegnil križ čez hudičev načrt... In kakšna misel ga je potem obsenčila? Edino ta, da si mora maček sam privezati zvonec na vrat! To se je zgodilo.

HANZE SEDLO: Zgodilo? Kdaj?

V sprevodu nosijo Masarykovo sliko, ki je bil tudi prijatelj stranke ter med ustanovitelji dnevnika »Pravo Lidu«.

Dobro jutro!
Dober dan!
Za nego zob je
Cimean!

MRS. ŠENDA: Danes popoldne ob tri četrta na tri. Kako se je zgodilo? Tako, da je stric Tronk nastavljal zanko z zvoncem, maček se je ujel in zdaj nosi zvonec na vratu. (*Prenaha in posluša.*) Zvončkljanja ni več. Najbrže miruje in preklinja svoje rojstvo... Da, da, maček je premagan; nič nam ne more več!

HANZE SEDLO: Takoj moram tja! Videti moram! (*Izgine.*)

MISS BARAKA: Oprosti, tetica Šenda, če sem te žalila. In pri stričku izpregovori zame dobro besedico. Saj verjamem, da ima dobro srce...

MRS. ŠENDA: Hm, dobro. Bomo videli. Zadnje čase ste vi mladi od sile predrzni. Malo pokore vam ne bo škodilo...

MISS BARAKA: Nabrala ti bom finih krušnih skorjic in stričku prinesem velik košček sirčka, dobrega in starega sirčka, ki lepo hrestlja.

MRS. ŠENDA (*zacmoklja*): Hm, dobro, dobro, ampak za svojo frfrovost se boš morala postiti, Hanzek pa bo moral umiti herezijo s sebe z romarsko potjo...

MISS BARAKA: Oh, vse storim, le da ne bo striček hud name!

MRS. ŠENDA (*oblastno*): Tri dni in tri noči ne boš smela nič jesti in piti in nobenega mišjaka poljubiti, razumeš?

MISS BARAKA: Oh, da, da — vse storim. (*Posluhne.*) Nekaj slišim. Ali je Hanzek? (*Pogleda v odprtino.*) Da, on je! Že drsa nazaj! Že prinaša slavno novico!

HANZE SEDLO (*pridrsa*): Strašno! —

MRS. ŠENDA: Kaj blebetaš bedak!

HANZE SEDLO: Strašna pomota, tetica! Maček še nima zvonca.

MRS. ŠENDA: Ali se ti je zmešalo? Kdo pa je zvončkljal malo prej?

HANZE SEDLO: Stric Tronk je zvončkljal. Zdaj ne zvončklja več — nikdar več ne bo zvončkljal... Mrtev je.

MRS. ŠENDA (*izbuli oči*): Ti si znorel, Hanz!

HANZE SEDLO: Slutim, kako je bilo. Tronček je res nastavljal zanko z zvoncem, nato je poskušal, kako pojde stvar — pa se je sam ujel in zadavil. Zdaj ima on zvonec — ne maček... Nikjer ni videti mačka. Takrat, ko smo slišali zvončkljanje, je striček dal od sebe štiri zadnje sunke z nožico. Zdaj tamkaj visi in od njega visi njegov repek jako žalostno... Pojdita pogledat, če ne verjameta. Saj ni daleč. Tik naše luknje pod Kamnico.

VSI TRIJE (*švignejo v označeno smer*).

TASIL TRONK (*visi v zanki mirno in tiho z zvončkom okoli vratu, od njega pa visi njegov repek jako žalostno*).

MRS. ŠENDA (*ne reče nič, samo trese se, trese in trese, trese in trese, kakor šibica na vodi*).

MISS BARAKA: Ci! — — —

Op. ur.: Ameriške izraze lahko spremenite.

SMRT BREZ VSTAJENJA

André Michel

Nedavno je umrl v Antibesu Paul Heuzé, prav poseben pisatelj. Njegova ljubezen do jasnosti, ki spada k francoskemu narodnemu značaju in ki je končno prav demokratična lastnost, ta ljubezen ga je gnala do vzgleda, do svoje lastne, avtentične preizkušnje. Samo ne se dati voditi za nos — to je geslo vseh velikih v francoski literaturi. Heuzé se ni nikdar dal voditi za nos in je zato sam postal fakir, je na svojem lastnem telesu študiral kataleptične pojave. (Katalepsija, beseda grškega izvora pomeni krč, ki se pojavi pri nekaterih boleznih, nadalje histeričnost in razna hipnotična stanja.) To je dosegel s tem, da je s strogim treniranjem napravil svoje telo neobčutljivo. Kmalu je mogel prenašati v telesu igle, kakor si jih zabadajo fakirji, ni niti trenil z očesom, se je dal vsega zbadati z ostrimi pripravami. Goljufi in komedijanti v tej stroki so se čudili in so ga v svoji nevednosti najprej prištevali za enega od svojih. Heuzé pa ni verjel v vso to čarovnijo, zavračal je vsak okultizem in spiritizem in zadnjih dvajset let svojega življenja se je častno in neusmiljeno boril proti vsem vražam in šarlatanom.

Zaničeval je enostavnost in hkrati nabrisanost teh »demonologov« in razkrinkal in osramotil te čarovnike s tem, da je razodel vse trike iz te temne delavnice. V knjigah »Les morts vivent-ils?« (Ali žive mrtvi?) in »Où en est la métaphysique« (kje je metafizika, nadnaravnost) je kritično osvetlil vso snov in prav od srca osmešil vse velikane okultne znanosti in literature. Imenitno si je privoščil hudiča in vse, ki so o njem pisali in še pridigujejo. Ni se spuščal v teoretične razprave o duhovih in prikaznih, temveč je podal prav klinične (medicinske) primere in dokaze za svoje trditve. Ni se zadovoljil samo s fakirsko preizkušnjo, temveč je tveg

mnogo nevarnejši eksperiment: dal se je živega pokopati. Vzdržal je celo uro, ostal brez giba v tesno zaprti rakvi, ne da bi se poslužil kakega trika. Zdravniki in fiziologi se niso mogli načuditi, kajti oni so smatrali, da more živ pokopan človek vzdržati največ pol ure.

Pri nekem teh prvih eksperimentov mi Heuzé skoro umrl. Kajti rakev, ki jo je sam napravil, se je izkazala, da ni bila tako tesno stesana, da ne bi propuščala vode. Radi tega bi Heuzé kmalu utonil v svoji rakvi. Dejstvo, da je imel »nečarovnik«, vrhu tega še literat, pogum, da je »stopil v ris« in da je prekosil same čarovnike, je učinkovalo senzacionalno. Heuzé je povabil poklicne fakirje na tekmovalno pokopavanje, da bi tako pred vsem svetom vzel čar tej čarovniji. Veliko vsoto je ponudil tistemu, ki je v stanju prekositi njega na časten način, brez vsakega trika. V Parizu je najel veliko dvorano in predvajal tam pred velikimi množicami radovednih svoj repertoar, ki je prekašal vse poklicne fakirske in čarovniške umetnosti. Njegovi nastopi so imeli svoj epilog pri sodnji. Neki »dr. Ben« ga je tožil, da je vzel fakirjem zaslužek. Heuzé je pred sodiščem zadal smrten udarec vsem »Benom« in »Svengalijem« s tem, da je razodel vse njihove trike in prevare in vrhu tega še dokazal, da se dajo še veliko večje stvari na tem področju doseči z resnim treniranjem. Ta odkritja in svoje lastne izkušnje je izčrpno in s humorjem opisal v knjigah »Fakirs, Fumistes et Co« in »Dernières histoires de fakirs«.

Zdaj je ta veliki, resnicoljubni literat umrl popolnoma naravne smrti in samo njegova dela bodo živela po njem.

Človek včeraj, danes in jutri

Barbarska prošlost, brutalna sedanjost in naša vera v bodočnost

Matija Gubec ni doživel osvoboditve kmetov. Toda ko je umiral mučeniške smrti, je bil prepričan, da pride dan, ko bo stara pravda izvojevana. Borba kmetov proti položništvu, tlaki in desetini je bila dolgotrajna. Tisoče življenj je bilo žrtvovanih v nji. Uporniki so bili mučeni in njihove družine so morale za kazen prenesti nepopisno gorje. Toda niso klonili. Prišla je doba, ko so morali začeti fevdalci popuščati in končno pozabiti na fevdalno uredbo.

Borci proti telesni sužnosti pod starimi Rimljani so bili premagani in njihovi gospodarji so jih za kazen spremenili v žive baklje. Sto in stoletja se je človek boril proti

sužnosti. Nešteto je bilo ubitih v tej borbi. Še danes so na svetu kraji, v katerih telesna sužnost ni še odpravljena. Toda v takozvanih civiliziranih deželah je že dolgo ni več.

Plantažniki v južnih državah ameriške unije so šli rajše v civilno vojno kot pa da bi se prostovoljno odpovedali svoji stari pravici zaslužnjevati črnce. Bili so poraženi in tako je bil madež telesnega suženjstva odpravljen tudi v Zedinjenih državah. Toda kmet vzlic odpravi fevdalizma ni še svoboden. Telesno suženjstvo je odpravljeno vendar pa je pot za resnično osvoboditev človeka še dolga. Skozi vso prošlost je pot človekove borbe proti krivicam poskropljena s krvjo. Mnogokje je bila posuta s trupli.

T O I N O N O

Proslava 60 letnice ustanovitve čehoslovaške socialno-demokratske stranke se je vršila v Pragi preko binokostnih praznikov na veličasten način ob udeležbi mnogih gostov iz inozemstva. Sodelovale so vse stranke gospodarske, kulturne in športske organizacije, prirejena je bila velika zgodovinska razstava razvoja delavskega gibanja, vršil se je več ur trajajoči veličasten defilè z raznimi slikovitimi skupinami in alegorijami na vozovih. Iz Jugoslavije se je udeležilo proslave 31 oseb. V tej številki našega lista prinašamo nekaj slik s te ogromne manifestacije.

Francoski katoliški pisatelj o španskem vprašanju. Ugledni francoski katoliški filozof in pisatelj Jacques Maritain je objavil v londonskem listu »Times« zanimiv čla-

nek, v katerem poziva zapadne demokracije, da že vendar enkrat napravijo konec slepomušenju v španskih zadevah in preli-vanju nedolžne bratske krvi z odločno intervencijo za sklenitev miru, ki bi bil za obe strani pravičen. Med drugim pravi v tem članku: »...Anglija in Francija nista dejansko nadzirali izvršitve sklepov o ne-vmešavanju in tako se je to nevmešavanje spremenilo v priznano in močno vmešava-nje v korist generalu Francu. Ne more se postaviti vprašanja, da bi se temu vmešava-nju postavila nasproti neka druga vojaška intervencija. Tega v današnjih razmerah tu-di ne dovoljujejo interesi splošnega svetov-nega miru; izzivati vojno nevarnost v Špa-niji, bi bilo brezumje in zločin proti Evro-pi. A ravno tako je brezumje in zločin pre-pustiti uničenju in smrti ono prebivalstvo, ki smo mu s podpisom sporazuma o ne-vmešavanju dali moško besedo, da bomo

spoštovali ta sporazum! Mar ne bi bilo brezumje in zločin, da pustimo to vpraša-nje v nemar in rečemo: naj se to izvrši ka-korkoli, in čimprej izgine španska republi-ka, tem bolje? Pomniti moramo sledeče tri točke: 1. Po mišljenju vojnih strokovnjakov ni izgledov, da bi se tak konec španske me-ščanske vojne mogel hitro doseči in radi tega bomo morali biti priče še novih in strašnejših mrcvarenj v bodoče. 2. Karkoli si mislimo o vladi v Barceloni, eno je goto-vo, da ona ni skupina dešperatorjev, ki bi oslanjala svojo oblast le na silo. Za to vlad-o stoji velikansko število prebivalstva, ki je odločeno boriti se do zadnjega diha. 3. Kar se tiče posebno Katalonije je prav do-bro znana ljubezen Kataloncev vseh strank do svoje svobode, svojega jezika in do svo-je kulture. Dobro je tudi znano, da je Fran-cova vlada že spočetka izjavljala, da bo njena zmaga pomenila popolno ukinitve ka-

Ko je delavec prvič proglasil prvi maj za svoj mednarodni praznik, je vedel, da je to njegov simbol, ki ga navdušuje za borbo, katere cilj je nov red — nova civilizacija. Kakor prej fevdalna uredba, tako je tudi kapitalizem sistem izkoriščanja. Najbogatejši posestniki v fevdalni dobi so bili pritlikavci v primeri z današnjimi multimilijonarskimi knezi.

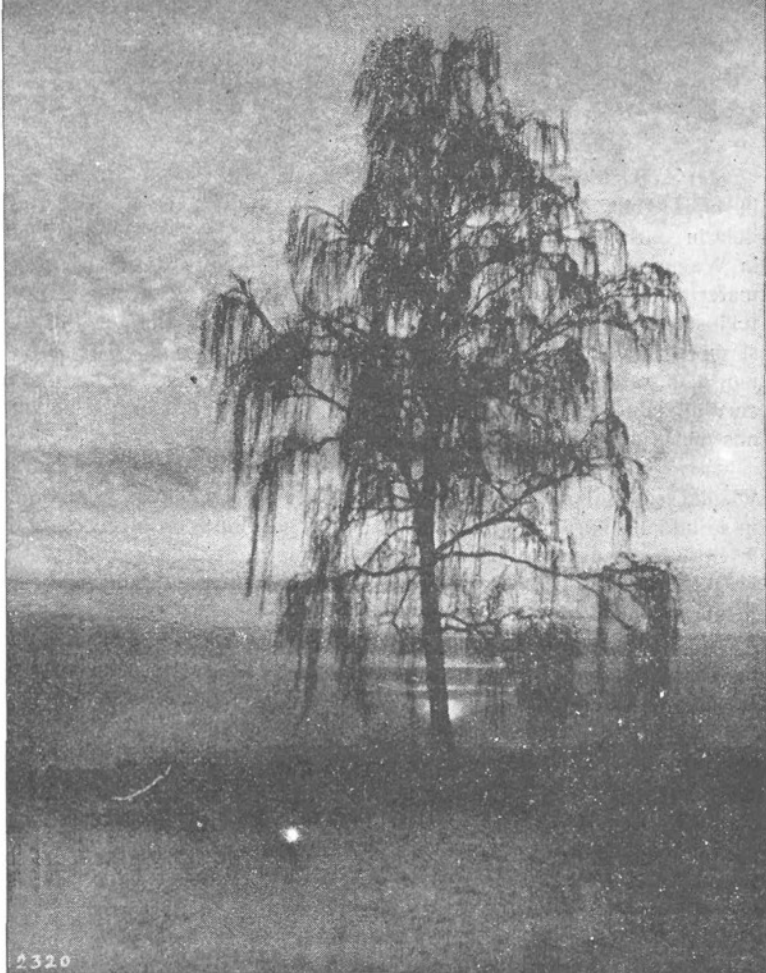
Družba, katere smisel je kupičenje bogastev za posameznike, nima smisla in ne pogojev za vzajemnost. V razredni uredbi je bila in bo pravica vedno na strani privilegiranege sloja. V stavkah padajo vedno samo delavci. Gospodarju niti v bitko ni treba, kajti njegov privilegij izkoriščanja mu brani oblast, od najzadnejšega deputija pa skozi do vrhovnega sodišča. Vojaštvo je na gospodarjevi strani. Njegova dolžnost je v svoji deželi varovati posedujoči sloj in zatreti vsak morebitni upor bedne mase. V ameriški ustavi in v izjavi ameriške neodvisnosti so lepi stavki o pravicah človeka o enakosti in tako dalje. Predsednik Lincoln je govoril o njih in jih poudarjal. Predsednik Roosevelt isto. Toda ozrimo se na industrialna bojišča, na primer v lansko stavko jeklarskih delavcev. V vsakem industrialnem konfliktu so bile žrtve. Nešteto stavk je bilo strtilih, ne zato, ker so gospodarji močnejši kakor delavci, ampak zato, ker je oblast v njihovih rokah. Zato se delavec bori ne samo proti izkoriščanju, ampak tudi za pridobitev oblasti. Ta borba je prav tako težka, kajti gospodar ve, da ko hitro dobi oblast delavski razred, postanejo tudi njegova bogastva ljudska last. V prilog kapitalizmu je nevednost, v kateri drži velik del ljudstva. Zavaja ga s časopisjem s šolo in vsemi drugimi mogočimi sredstvi. Dokler bo ljudstvo nevedno, bo pošiljalo v postavodaje ne svoje, ampak gospodarjeve zastopnike. Vzdrževalo jim bo ves aparat in se teplo v vojnah, ki jih povzroča sedanji roparski sistem.

Doba, v kakršni smo, ni doba civilizacije. Milijone in milijone ljudi to razume. Milijoni zahtevajo mir. Ampak sistem, kakršen je, nima v sebi pogojev za mir in zato miru ne bo, dokler ne bo odpravljen sistem ropanja in izkoriščanja.

Kapitalistični sistem je po zadnji svetovni vojni razdivjan, ker je v krizi, iz katere zanj ni izhoda. V protektirane svetosti privatne svojine se zateka v varstvo posebnega političnega sistema ki ga označujemo fašizem. Kapitalizem v Franciji, v Angliji in tudi v Zedinjenih državah se nagiba k fašizmu, da obdrži delavstvo v zasužnjenju.

Sistem, kakršen je, je torej v strahu pred samim seboj. Zaveda se svojih hib in bolezni, s katero je okužen. Kapitalistični državniki vedo, da v prihodnji velik evropski in svetovni vojni ne bo zmagovalcev. Zato mešetarijo in tolažijo »lačne« države, da bi se konfliktu ognili. Toda konflikt je tu in katastrofa kapitalizma je neizogibna.

Mnogi, ki verujejo v mir, v svobodo in socialno pravičnost, obupavajo nad človekom. Vprašujejo kako je mo-

Poletni večer

goče sfanatizirati cele narode in jih navdušiti za klanje. Toda ta omotenost ljudstev je posledica poveljnih razmer. Prej ali slej morajo tudi sfanatizirana ljudstva spoznati, da je blagostanje in pravičnost mogoča samo v vzajemnosti med deželami in narodi. Bogastev je zadosti za vse. Pogoji za ugodje človeka so tu. Veljavo dobe, ko izgine sistem izkoriščanja in ga nadomesti socialistična uredba. Civilizacija postane šele v nji res civilizacija in topovi dobe svoje mesto v muzejih. Vsakdo, ki veruje v tako bodočnost človeka in njegove bodoče družbe, stori dobro sebi in drugim če deluje zanjo neglede na današnje ovire. Borci, ki so delovali zanjo in doprinali žrtve v preteklosti, naj nam bodo v vzpodbudo. Kajti vse, kar so dosegli, je bilo plod dela in bojev. Socializem je bil njihovo in je naše upanje. Socializem ni utopija. Izvojevali ga bomo, kajti sistem kakršen je, je breme, ki ga moramo vreči.

(Ameriški »Majski Glas«).

talonske avtonomije (kakor je ukinila avtonomijo Baskov in pod strogimi kaznimi prepovedala uporabljati baskijski jezik: op. prev.) in je to izjavo podkrepila z usmrtenjem katalonskega katoliškega narodnega poslanca Carrasca Formiguera, poštenega in splošno spoštovanega moža, potem ko je 13 mesecev odležal v ječi v Burgosu. Radi tega lahko pričakujemo obupne borbe v Kataloniji, v kateri se bo večina tega zelo kulturnega naroda čutila prepričano, da se v tej borbi bori za svojo svobodo in brani svojo narodno dediščino...«

Češke delavske organizacije za obrambo svoje države. Čehoslovaška osrednja zveza gospodarskih zadrug in delavske konzumne zadruge so prispevale v fond za obrambo države 1.300.000 Kč, a razredna strokovna zveza uradnikov in nameščencev en milijon 500 tisoč Kč.

Novi nemški književniki-emigranti. Poleg dosedanjih so nedavno zapustili Nemčijo še znani pisatelj Bruno Frank, pesnik Maks Hermann-Niesse, slavni karikaturist Georg Grosz, (ki ga poznamo tudi iz koledarja C. dr.); iz Avstrije se je pa izselil v London znani psihoanalitik Sigmund Freud.

Državljska vzgoja mladine. Beograjska »Samouprava« piše: »... V nekaterih državah so postavljene na hodnikih šol državne zastave in ko gredo otroci mimo, jih morajo spoštljivo pozdraviti. Skrajni čas je, da se tudi pri nas uvede ta lepi običaj, da se mladina že v najzgodnejši mladosti nauči spoštovati državno zastavo...« Nekaj sličnega so uvedli tudi Japonci v Šanghaju, kjer se mora vsak Kitajec, ki gre mimo kake japonske straže, pred njo do zemlje prikloniti.

Kitajci imajo mnogo pregovorov. Tu jih je nekaj, ki označujejo kitajsko mišljenje.

— Nobena igla ni ostra na obeh koncih. — Ne ubijaj muhe na prijateljevem čelu s sekuro. — En pes laja na nič, drugi lajajo nanj. — Kdor jaha na tigru, ne more nikdar razjahati. — Tisti, ki imajo v gledališču proste sedeže, največ godrnjajo.

Mišljenje francoskih katoličanov o židovskem vprašanju. V francoskem katoliškem tedniku »Temps Present« je izšel te dni sledeči govor teologa Maritaina o Judih: »Še bolj kot antisemiti obsojamo nadvlado bank in denarnikov, naj bodo židovski ali ne; zato nas je strah materialističnega duha in zgradbe modernega sveta, naj bodo v njem judje ali nejudje; več kot judov je nejudov, ki so brez osebne krivde zapleteni v to nečloveško zgradbo družbe. Vemo, da večina judov niso bankirji in denarniki, temveč ubogo ljudstvo, ki se bije z revščino v vseh oblikah. Ne podcenjujemo pomembnosti velikih gospodarskih težkoč da-

Nič novega pod soncem...

Star grški filozof je nekdaj zatrdil, da ni pod soncem nič novega in tudi v bibliji čitamo to idejo. Sedaj se je Wilfred J. Funk lotil dela in skuša v svoji knjigi »So You Think It's New« (v založbi Funk in Wagnalls, New York) dokazati, da je res tako. Zbral je ogromen material in čitatelj je včasih skrajno presenečen ob podatkih iz preteklosti, o katerih bi mislil, da so zajeti prav iz naših dni. Seveda si mora človek, kadar čita to zbirko, nabaviti nekoliko tistega humorja, s katerim pisatelj razklada svojo snov in ne sme v vsakem slučaju zahtevati popolnih enakosti; zadovoljiti se mora s podobnostmi, ki pa so pogostoma za čudo velike.

Odkar drdajo avtomobili po naših cestah in skrbe brezobzirni vozniki za vsakovrstne nezgode, tekmujejo z Japonci na Kitajskem in z italijanskimi in nemškimi fašisti v Španiji, tako da je bilo lani le v Zedinjenih državah štirideset tisoč smrtnih nesreč, je steklo, ki se rabi v avtih, zelo važno vprašanje. Po mnogih poizkusih so izdelali steklo, ki se ne razbije; počí pač, tako da ima včasih šipa na tisoče razpok, ampak ne razpade in ni črepinjic, da bi porezale žile in se zateknile v oči. To se smatra za velik napredek in marsikakšna huda nesreča se je s tem preprečila ali pa vsaj ublažila. Toda pred tisoč devet sto leti so znali v Egiptu izdelovati steklo, ki se sploh ni razbilo; tudi počilo ni. To vedo, ker so našli tako steklo. Ampak nihče ne ve, kako so ga naredili; metoda je bila skrivnost izumitelja in z njim je umrla.

Moderna hišna gospodinja se zadovoljno smehlja, ko prinese polleti lepe ledene kocke iz električne ledenice na mizo. Pred nekoliko tisoč leti niso imeli v Indiji, kjer še sedaj Angleži stokajo zaradi hude vročine, takih naprav, kot jih sedaj oglašajo električne in plinske družbe, umeten led pa so vendar znali delati z uspehom v plitvih lončenih posodah s pomočjo izhlapevanja in radijacije. Znani cesar Nero je pa bil menda prvi, ki si je dal hladiti vino na podoben način, kakor se sedaj hladi šampanjec. V Rim so mu morali napejljati snega, s tem napolniti kovinasto posodo, vino se je pa v tem snegu prav lepo ohladilo. Isti cesar Nero, ki je bil silno zavzet za gladijatorske igre, se je kazal v cirkusu z monoklom v očesu, davno, preden se je prvi angleški lord tako postavil.

Prav v sedanjih časih se mnogo govori in piše o davkih in najbolj se pritožujejo ljudje, o katerih bi bilo misliti, da jim je par tisočakov več ali manj prava malenkost. V Egiptu so našli ploščo, na kateri je zaznamovano poročilo o možu, ki je hotel opehariti vladu pri dohodninskem davku. Mnogo se govori tudi o nevarnosti inflacije, ki je po splošnem mnenju dosegla najvišji vrhunec v Nemčiji po svetovni vojni, ko so tiskali denar v taki množini, da milijon ni bil vreden pet centov in ni nihče več štel bankovcev, ampak so jih vagali. Tudi to ni bilo neznano v starem veku. Leta 333 pred Kristom je bila v Egiptu kriza in za hišo, ki je bila vredna 500 dolarjev, je bila najeta hipoteka v vrednosti enega milijona dolarjev. Bušel pšenice je veljal 2.500 dolarjev. V malem Jeruzalemu pa je bilo prav tedaj deset tisoč nezaposlenih.

Vse, kar je v zvezi s parno silo, se smatra za novo. Toda pred

dva tisoč leti so znali rabiti paro za kopelji in za centralno kurjavo. Hero iz Aleksandrije pa je izumil stroj, ki ga je gnala para 1500 let, preden je James Watt opazoval v materini kuhinji pokrov na loncu, ki ga je dvigala sopara in dobil idejo za parni stroj.

Na otoku Thera blizu Krete so imeli pet sto let pred Kristom mramorne umivalnike s tekočo vodo. V Abusiru, v Egiptu so pa pred 4.500 leti imeli v stene vzdane lijake iz apnenca, obrobline s kovino, s pipami, ki so se odpirale in zapirale precej kakor naše in z zamaški na bronastih verižicah.

Ugrabiti človeka ni ameriška iznajdba, dasi je videti, kakor da se je tehnika v tej deželi izvedla do vrhunca in dela gospodu Edgarju Hooverju večne preglavice. Julij Cezar je bil ugrabljen, ko je bil pet in dvajset let star in odkupnina je iznašala štirideset tisoč dolarjev v našem denarju.

Dvigala? Električna so pač izum naše dobe, toda Nero si je dal v svoji palači napraviti 150 čevljev visok »elevator«. Imel je tudi avtomatske orgle, ki jih je gonil stisnjen zrak. Na Grškem so imeli premične slike. Podobe, sledeče druga drugi, so bile naslikane na stebrih in kadar je človek jahal mimo, je dobil vtis premikanja. Pozneje je neki izumitelj izpopolnil to. Naslikal je podobe, ki so si sledile na špirali, ta pa se je s pomočjo vrvi vrtela na enem samem stebru.

Trgovina je že v starih časih stopala preko meja in postajala »svetovna«, kolikor je pač svet bil znan v onih časih. Rimski cesar Tiberij je davno, preden je bil rojen William Jennings Bryan, okusil sok iz grozdja in zelo mu je ugajal. Nato so začeli uvažati to prohibicijsko pijačo iz Teb. V Egiptu so izdelovali najboljši papir in da bi dosegli boljše cene, so storili to, kar se sedaj v Ameriki zakonito dela: uničili so velik del papirusovega trsta in omejili produkcijo. Tam so tudi najprej začeli izdelovati gotovo obleko. Egipčanski potovalni agenti so potovali po vseh znanih krajih. Trgovine v nesrečnem Pompeju so prodajale preproge in volnena pokrivala iz Male Azije; tam je bilo dobiti tudi importirane pernice in blazine. Iz Rima so pa izvažali v sedanjo Francijo in Belgijo gnjati, klobase, sir, zadelano meso in druge delikatese. Iz oddaljenih krajev Italije so kmetje gonili gosi v Rim, smokve kumare in fine gobe so prihajale iz Afrike, dišave iz Indije, svila iz Kitajske. Za tiste, ki jim je bila svila predraga, so pa na otoku Kosu izdelovali nadomestilo, ki je bilo zelo podobno sedanji umetni svili.

Našim velikim trgovcem se bo morda čudno zdelo, če slišijo, da s svojimi metodami le oponašajo svoje predhodnike iz časov cesarja Avgusta v prvem stoletju. Ta vladar je imel precej trgovskega duha in naši kapitalisti bi ga morali ljubiti. Vzpodbuja je svobodno tekovanje in ni kupčije obremenjeval z visokimi davki. Delavnice — danes bi jih imenovali tovarne — so bile doma, podružnice so bile pa po raznih krajih okrog Sredozemnega morja. Prav tako kakor naše velike mešane trgovine, so tudi oni imeli potujoče nakupovalce, ki so hodili v Egipt po steklo, v Jeruzalem po smokve, v Sirijo po suhe češplje, v Jeriho po datlje, v Askalon pa po čebulo. In leta

našnje dobe in splošne gospodarske krize civilizacije. Ozdravili pa je ne bomo s preganjanjem judov, temveč le, če spremenimo gospodarsko in družbeno zgradbo, ki je resnični vzrok teh težkoč in te krize. Antisemitizem žalostno odvrča ljudi od napore, ki je resnično potreben. Odvrča jih od resničnih vzrokov zla, ki so hkrati v našem lažnjivem, sebičnem srcu in v družbeni zgradbi, ki je v vzročni zvezi s to moralno bedo.

»Slovenec« na umiku. V zadnjih treh tednih je moral »Slovenec« že trikrat temeljito preokreniti svojo pisarijo, v nekaterih slučajih kar za 180 stopinj. Prvič, v najtežjih trenutkih, ki jih je nedavno čehoslovski narod preživljal, ni imel ta list za bratski češki narod nobenih drugih izrazov simpatij, kakor lakoničen nasvet, naj uredi stvar, kakor sami znajo, to je, naj kapitulirajo pred Nemci. Med drugimi sen-

zacijami ! ! ! ! ! je z ogorčenjem javil tudi vest, da so Čehi zaprli mejo proti madžarski in ne pustje romarjev na evharistični kongres. Ko pa so potem Čehoslovaki pod vodstvom svojega kardinala in z 12.000 udeleženci predstavljali najmočnejšo delegacijo v Budimpešti, je to tudi »Slovenec« zelo ugajalo. Praški kardinal je poslal s kongresa pozdravni brzojav prezidentu Benešu, da je na ta način pariral nesramno izrabljanje kongresa po madžarskem plemstvu v svoje revizionistične namene. Našim udeležencem seveda kaj takega ni prišlo na misel. Drugič, ko je priobčil razgovor s pariškim kardinalom Verdierom, ki se je vozil skozi Ljubljano na kongres v Budimpešto. Šele skozi kardinalova usta je bila v »Slovencu« deležna Francija par simpatičnih in optimističnih besed in niti francoska svoboda, niti ljudska fronta in francoski rdečkarji niso bili

več tako propali in strašni, kakor nam je to dosedaj trobil »Slovenec«. V Franciji so pač vajeni rdeče barve, kakor mi črne. Tretjič je »Slovenec« zaokrenil, ko je priobčil intervju z nankinškim škofom Ju Pinom in prvokrat smo ob tej priliki slišali od njega, da Kitajska ni komunistična, marveč so si to izmislili Japonci kot povod za napad... Skoraj bi verovali v čudeže.

Bobri so izvrstni tesarji in vodni inženjerji. Zaradi njenega dragocenega kožuha je bila ta žival v Ameriki že skoraj iztrebljena. Sedaj pa so se nenadoma spomnili, da je bober gradil jezove davno, preden se je človek naučil tega dela. Federalnim oblastem delajo povodnji in odplavljanje prsti, zlasti odkar so spoznali nevarnost za poljedelstvo, silne preglavice, bobri pa opravljajo delo, s katerim se regulirajo vode, brez vsakega kongresnega zakona in človeškega nadziranja. Tako so sedaj

43. so imeli v Efezu konvencijo, na katero so prišli »rimski državljani poslujoči v Mali Aziji«, z navdušujočimi govorniki in vsemi pritikinami.

»Zanimivo bi bilo,« pravi pisatelj, »prepeljati se skozi stari Rim, kakršen je bil pred osemnajst sto leti in obiskati nekega gospoda Bakha. Plemeniti mož živi na Eskvilinskem griču. Odlične družine so se preselile tja, da se izognejo mestnemu hrupu in prahu. Med potjo opazimo razne znane prikazni. Ali mislite, da smo mi iznašli »apartmentne hiše?« Tam so bile, ob starorimskem Broadwayu, v deset do dvanaest nadstropij, zidane okrog centralnega dvorišča. Res, da so bile prav čedne požarne pasti — dosti političnih škandalov je bilo zaradi tega — ampak vse to se lahko »poifksa«, v starem Rimu prav tako, kakor v modernem New Yorku, Chicagu ali San Francisku, če pozna človek »prave može doli v mestu...«

»Vredno je pogledati poslovnice ob tej trgovski ulici. Prav preko ceste je urad, kjer se sklepajo poroke. In kaj ni bilo bolj primerno, kot da je poleg njega egipčanska detektivska agentura, ki oskrbuje dokaze, potrebne za razporoko? Tudi lekarne so tukaj, kjer se dobe šarlatanska zdravila za kašelj in nahod, vsa opremljena z lepimi, kupljenimi in plačanimi izpričevali. Na policah so posodice z vsakovrstnimi lepotili, fine britve, umetni zobje — vse razen fotografskih kamer in sodovk.«

»Naš izlet se konča v prikupljivi soseščini, kjer so srečni bogataši našli mir hribov in pot nas je pripeljala prav do Bakhove rezidence. To je ponosna zidana stavba s štukaturami in s streho iz rdeče pološčene opeke. V svojih živih barvah so te hiše prav take, kakršne bodo čez dva tisoč let zidali v Palm Beachu in na Rivijeri.

»Gospod Bakhus je že vstal. Bleščeče jutranje italijansko sonce osvetljuje spalnico v prvem nadstropju, urejeno enostavno in okusno. Okna so steklena in zagrnjena z bogatimi zavesami. Ali je presenetljivo, da je soba topla? Zakaj? S paro eksperimentirajo v Rimu. Toda gospod Bakhus je na svoj način starokopiten in ima rajši ogret zrak. Nekje v kleti je centralna peč, kjer se zrak greje in prihaja po ceveh in skozi odprtine v stenah v sobe.«

»V svoji pisarni pregleda gospod Bakhus domača in tuja naročila, prečita pošto, potem pa narekuje svojemu stenografu, ki piše s peresom iz trsta in s črnilom, narejenim iz gumijskega in saj.«

»Dasi bi lahko južinal v mestni gostilni, hodi rajši domov in navadno vzame nekoliko prijateljev s seboj. Med potjo prečitajo novice. Te so napisane na Forumu na belih tablah. Posebno vplivnim ljudem jih pošiljajo tudi na dom.«

»Naše moderne navade, metode, vsa ta bleščeča civilizacija, debeli napisi na prvih straneh — ali se ne zdi vse to nekam pobledele?«

Da. Vse to je zelo zanimivo in potrjuje, da je človeška natura bistveno enaka in polna nagonov. Kljub temu se včasih zgodi kaj novega.

(Po »Cankarjevem Glasniku«).

sklenili porabiti bobra za pomočnika. V Idahu, na primer, delajo na vodnih projektih v južnih okrajih. V severnih okrajih je kakšnih deset tisoč bobrov, kar je preveč in zato jih premeščajo v južne okraje, kjer jih ni. Pet sto jih mislijo na ta način preseliti s severa na jug, da bodo tam gradili jezove. Kot vodni inženir je torej bober stokrat več vreden kot njegov kožuh.

KNJIŽEVNOST

Laskave ocene knjig »Cankarjeve družbe« so poleg našega lista in »Delavske Politike« objavili še: pariška »Europäische Stimmen«, sarajevska »Snaga«, (o čemer smo že poročali) in »Zora«, na češkem pa »Prager Presse« in »Pravo Lidu«. »Čehoslovenska-Jugoslovanska Revija« pohvalno omenja Tancovo knjigo. Slovenskih listov pa

niti eden ne mrdne o naših knjigah. V tem delavci lahko vidite, koliko so vredna poročila v meščanskih listih, in se po tem ravnaite.

Kongres ukrajinskih sovjetskih književnikov se je nedavno vršil v Kijevu. Predsednik Novickij se je pritoževal, da mnoga dela, izdana v državni založbi, ne najdejo dovolj čitateljev, ker so preveč propagandistična, ljudstvo pa vse bolj zahteva dela z višjo umetniško kakovostjo, zlasti stare klasike.

Puškinovo razstavo v Moskvi je v prošlem jubilejnim letu obiskalo šeststotisoč ljudi. Na odredbo vlade se bo razstava premestila v poseben stalni Puškinov muzej, kjer se bodo zbrali vsi predmeti, ki so kakorkoli s Puškinom v zvezi.

Lidija Sejfulina, znana sovjetska pisateljica ženskega romana »Virineja«, je dovršila novo dramo iz življenja sovjetske in-

Še veliko bolj belo bo perilo,

če vzameš vedno

SCHICHT^{ovo}

TERPENTINOVO MILO

...in za namakanje žensko hvalo

O ženski klepetavosti

Ker je že obče mnenje takšno, da so ženske nagnjene h klepetavosti, sem si ta očitek poizkusila predočiti. Zdi se mi, da že radi same razlike med moškim in ženskim glasom izgleda, da ženske več govore kakor moški. Če opazujemo, recimo, skupino moških in skupino žensk, je skupina žensk bolj živahna in glasna kakor skupina moških, ki s svojim debelim basom skoraj neopaženo mrmra, medtem kot za celo oktavo višji ženski glas vse močnejše udarja na ušesa. Prav tako se pri tamburaški godbi njen najmanjši sestavni del, bisernica, najbolj čuje. Tudi pri pevskega zboru, ki šteje kakih 30 pevcev, zadostujejo samo 3 ali 4 dobri prvi tenoristi.

Drugi vzrok se mi zdi, je njena prevelika povezanost s gospodinjskim delom in domom, v katerem nima nikakega razmaha. Zato komaj čaka, da se snide s prijateljico in se v živahnem razgovoru otrese mučne vsakdanjosti. Tu so v veliki meri krivi tudi moški sami, ki trdijo, da spada ženska samo k štedilniku in se celo bojijo, da bi si razširjala obzorje, ko bi se udeleževala kakšnih kulturnih prireditev. Za žensko je škoda časa.

Veliko se tudi govori o ženski radovednosti, vendar je radovednost dobra lastnost. Brez nje bi danes ne bili na takšni kulturni stopnji, kakor smo. Zato priporočam vsem zabavljačem, naj raje pomagajo ženskam vse te izredne lastnosti, če res obstojajo, izkoristiti in usmeriti tako, da bodo koristile družbi in splošnosti.

Članica »Vzajemnosti«, Zabukovca.

teligence. Poleg tega že pet let dela na velikem romanu »Zemlja«.

Najnovejši biografski roman Štefana Zweiga je izšel letos pod naslovom »Mayel-lau«, prvi moreplovec, ki je objadral zemeljsko oblo. Zweigovi romani se največ prevajajo; v slovenščino so prevedeni njegovi romani »Maria Antoineta«, »Fouche« in »Marija Stuart«, v srbohrvaščino pa je poleg navedenih preveden še »Erazem Rotterdamski«.

Rasizem in fašizem odločno odklanja dr. Dušan Nedeljković v svojih brošurah, ki jih je izdal v Skoplju. Lani je izšla njegova »Rase i rasizam«, 95 strani osmerke, stane 20 din, letos pa »Ideološki sukob demokracije i fašizma«, na 96 straneh osmerke in stane 15 din. Te knjige priporočamo.

Letošnji mednarodni kongres Pen-klubov se vrši koncem junija v Pragi.

Zakaj je kanarček rumen?

Stvarnik-umetnik je sedel v svojem ateljeju in premišljeval. Raznovrstni načrti so mu rojili po glavi.

»Kaj, če bi naredil takšne stvari, ki bi letale po zraku. Prijetno bi bilo v trenutkih dolgočasia gledati ta fototajoča bitja v zraku.«

Rekel je in naredil stvari in jih vrget v zrak. In glej, letale so vesele in z lahkoto po zraku.

»Ptica vam bodi ime,« je rekel, ko jih je opazoval.

A ko jih je tako gledal, mu nekaj ni bilo po godu.

»Nekaj manjka,« je tlesnil s prsti in mislil: »Tako enostavne so vse. Naveličaš se jih gledati.«

In ko je tako govoril, se je domislil in rekel:

»Poslikati jih bo treba. Vsaki dati mešanico barv. Barve lepo harmonično zlit v pisanost in lepoto. Pa bo veselje jih gledati.«

Izrekel je in jih poklical nazaj v atelje.

Priletele so. Lepo v vrsto jih je postavil. Vse polno raznovrstnih steklenic je imel pred seboj. In v vsaki steklenici drugo barvo. Barv je bilo vsake vrste in vse polno.

Stvarnik-umetnik je vzel v roke čopič. Šel je od ptičke do ptičke in jih slikal. Namakal je čopič zdaj v to, zdaj v drugo steklenico, zdaj celo v več raznih steklenic, da je dobil

tako bolj pisane barve. Zakaj, ptice, ko so to videle, so hotele biti vsake lepša od druge.

Ena izmed neštetihi ptic je bila poslednja. Takrat pa je Stvarnik-umetniku zmanjkalo barv. Samo rumena je še ostala. Zakaj nobena ptička ni hotela rumene oblekce in vsaka se je upirala, ko jo je hotel umetnik slikati z rumeno. Že če se je samo malce dotaknil te ali one ptičke z rumeno barvo, je že kričala, da ne in ne, da ne mara imeti rumene oblekce.

Ptička je bridko zajokala.

»Joj,« je jokala. »Rumene oblekce pa ne maram. Prosim lepo, daj mi kakšno drugo.«

»Vseh barv mi je zmanjkalo,« je rekel umetnik. »Samo rumeno še imam. Vzemij jo! Lepa boš v rumeni obleki.«

Ptička pa je jokala.

Majal je z glavo umetnik, čudež se, kako je to, da nobena noče rumene barve, ko je pa vendar to barva sonca. Smilila se mu je ptička, ali ni vedel, kako naj pomaga.

»Ne joči!« je rekel in se domislil nečesa. »Vzemij, vzemij rumeno oblekco. Dam povrhu še lep glas in pesem, da boš s petjem očarala vse, ki te bodo slišali. Dam ti dar petja, kakršnega nima nobena druga pti-

ca. In vsi, ki ljubijo petje, te bodo ljubili.«

Ptička je pristala. Zakaj če bo imela nekaj več kakor druge ptice, njene tovarišice, se bo lahko postavila tudi v rumeni oblecki. In umetnik jo je slikal z rumeno barvo. S čopičem je nežno božal, da je tako barva pristojala vse lepše. Ko je bila poslikana, je bila, kakor bi se okopala v jutranjem sončnem zlatu.

»Tako,« je rekel umetnik. »Bodi zadovoljna!«

Ptička je zletela na otok, ki mu je ime Kanarski. Tam so bile že njene tovarišice. Ko so jo zagledale, so se norčevale in ščebetale posmehljivo:

»Glej jo, glej jo, kakšna je! Kakor bi se v blatu okopala.«

Ptička pa je zapela. Pela je pesem pomladi, pesem ljubezni, žvrgolela kakor struna na harfi. In vsi, ki so jo slišali, so obstali in gledali, kje je pevka. ki poje tako lepo. In resnično, nobena iz ptic, čeprav so poskušale, je ni mogla prekositi v lepoto petja.

Ko so jo tisti, ki so jo poslušali, zagledali, so govorili:

»Glejte, kakor jutranji žarek je tista mala ptička pevka. Takšna je kakor zlata pena...«

Kanarček pravimo zdaj tej ptički.

Jelka Vuk.

IZ VZAJEMNOSTI

Koncert Delavskega glasbenega društva v Ljubljani. V soboto, 6. maja se je predstavil na odru Delavske zbornice v Ljubljani tukajšnji delavski pevski zbor pod odličnim vodstvom svojega poštvovalnega pevovodje. Proti pričakovanju so nam zapeli petnajst pesmi v odlični dovršenosti in glasbeni ubranosti. Kakor je navdušeno zadonel Schönov »Delavski pozdrav«, je še mogočnejše »Delu čast«. Lepo valujoče so zapeli Ipavčevo »Savska«, tako nežno in zibajoče Fr. Korunovo »Potrkali na okno«. Preveč bi bilo omenjati vse pesmi, ker bile so vse tako dobro izvedene, da je občinstvo prisililo vrle sodruga pevce s svojim silnim ploskanjem ponoviti več pesmi. — Pred zaključkom sporeda sta zadoneli po dvorani še dve Schönovi pesmi »Hajd proletarci« in »Duša veselo«. Sodrugi pevci, ne čudite se, da smo Vas prisilili k ponovitvi, čutili smo v teh dveh pesmih izliv ljubezni, globokih čustev ter resnih vabil — naprej, naprej — prostost je boj! Zora že vstaja, a tudi Vam sodrugi »Zora že vstaja.« Dokazali ste svojo glasbeno usposobljenost in pravo voljo za dvig delavske kulture. Želeti je, da bi vaše doneče petje zadonelo daleč, daleč, čez gore in v vsako hišo, v vsako delavsko dušo in srce, svet bi se ogrnil v cvetoči plašč ljubezni, sloge in bratstva, obup, bolezen in strah pred

bodočnostjo bi se umaknil treznemu in pravičnemu življenju nas vseh. Zora če že ne vstaja — pa bo vstala!

Hrastnik. — Društvo »Vzajemnost« I. je 8. maja t. l. zopet odprlo svojo knjižnico. Knjižnica posluje vsako nedeljo od 8.—12. ure dopoldne. Knjižnica ima veliko število leposlovnih in znanstvenih knjig. Izposojnina za knjige je malenkostna. Knjižnico vodi knjižničarja ss. Šterban in Šketako.

Mežica. — Dramski odsek je prvič nastopil na novem društvenem odru dne 7. maja t. l. z dramo v 5 dejanjih »Črna žena«. Med odmori so zapeli pevci nekaj pesmi in pa godba je zaigrala več komadov. Dne 8. maja je ponovil isto dramo in sta bili obe prireditvi prav dobro obiskani.

Slivnica pri Mariboru. — Diletantje slivniške »Vzajemnosti« so se izkazali z uprizoritvijo komedije »Trije vaški svetniki« dne 8. maja t. l. kot prav dobri igralci. Tudi priprosti delavci so zmožni igrati in se jim ni treba sramovati javnosti.

Tezno pri Mariboru. — Društvo na Teznu je zelo agilno. Posebno marljivo dela dramski odsek. Dne 14. maja je društvo priredilo 1. delavski prosvetni večer z zelo pestrim sporedom, s katerim je bilo občinstvo zelo zadovoljno.

Prevalje. — 28. maja t. l. je dramski odsek uprizoril v dvorani g. Rozmana kmečko komedijo v 3 dejanjih »Vzledna deklaka«. Igralci so se prav dobro izkazali.

Trbovlje. — Dramski odsek »Vzajemnosti« je 29. maja t. l. uprizoril Bučarjevo veseligrso s petjem »Smuk-Smuk«. Pevske točke je spremljal delavski orkester. Igra je nudila občinstvu dosti razvedrila. Prireditve pa je bila res dobro obiskana. Dilettantom gre to pot zahvala za njihovo poštvovalnost.

Pobrezje. Vprizoritev komedije »Tuje dete« dne 24. aprila je dokazala, da so diletantje pobrezške »Vzajemnosti« zelo sposobni igralci in zaslužijo vse priznanje in vzpodbudo, posebno še, ker so se lotili tako težkega dela.

Zabukovca. — Diletantje »Vzajemnosti« v Zabukovci so dne 24. aprila uprizorili v dvorani ge. Am. Pikljeve Kranjčeve komedijo »Skedenj«. Igralci so svoje naloge dobro izvršili. — O festivalu 19. t. m. pa prihodnjič.

Borovnica. — »Vzajemnost« v Borovnici je priredila 5. junija t. l. na dvorišču gostilne Mavec svojo prvo veselico s plesom in prosto zabavo. To je prva prireditev našega društva. Veselica je moralno in v materialnem pogledu kar dobro izpadla. — Dramski odsek pa sedaj pridno študira Kreitove »Celjske grofe«, ki jih uprizori na prostem. Upamo, da bodo igralci s to prireditvijo pokazali zmožnost, marljivost in agilnost, da s tem dokažejo resnost kulturnega stremjenja.